

PÕLTSAMAA VALLA JÄÄTMEKAVA 2024-2029

2023

Sisukord

SISSEJUHATUS	4
1. JÄÄTMEHOOLDUSE ÕIGUSLIKUD ALUSED	4
1.1 Strateegilised dokumendid.....	5
1.2 Riigi tasand.....	6
1.3 Omavalitsuse tasand.....	7
1.4 Ettevõtte tasand.....	8
1.5 Kodumajapidamine.....	8
2. PÕLTSAMAA VALLA ÜLDISELOOMUSTUS	8
3. ÜLEVAADE JÄÄTMEHOOLDUSE KORRALDAMISE HETKEOLUKORRAST 10	
3.1 Eelmises jäätmekavas püstitatud eesmärkide täitmisest.....	10
3.2. Põltsamaa valla jäätmeteke perioodil 2018-2022.....	12
3.3. Olmejäätmete kogumine ja käitlemine.....	12
3.4. Segaoimejäätmete kogumine ja käitlemine.....	14
3.5. Biolagunevate jäätmete kogumine ja käitlemine.....	15
3.6. Paberi- ja kartongjäätmete kogumine ja käitlemine.....	17
3.7. Pakendijäätmete kogumine ja käitlemine.....	18
3.8. Suurjäätmete kogumine ja käitlemine.....	20
3.9. Tekstiili ja rõivajäätmete kogumine ja käitlemine.....	21
3.10. Probleemtoodete jäätmete kogumine ja käitlemine.....	22
3.11. Ohtlike jäätmete kogumine ja käitlemine.....	24
3.12. Tervishoiu- ja veterinaarteenuste käigus tekkinud jäätmete kogumine ja käitlemine.....	25
3.13. Ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine ja käitlemine.....	26
3.14. Jäätmekäitluskohad Põltsamaa vallas.....	28
3.14.1 Põltsamaa jäätmejaam.....	29
3.14.2 Puurmani kogumispunkt.....	31
4. ANDMEID MINEVIKUS SAASTUNUD JÄÄTMEKÕRVALDAMISKOHTADE NING NENDE KORRASTAMISEKS VÕETAVATE MEETMETE KOHTA	31
5. HINNANG JÄÄTMEVOOGUDELE TULEVIKUS	31
6. JÄÄTMETEKKE VÄLTIMINE	32
6.1. Avalikel üritustel jäätmetekke vältimine.....	32
6.2. Mere- ja muude veekogude prügi vältimine.....	33
6.3. Keskkonnasäästlike lahenduste rakendamine asjade ja teenuste hankimisel.....	33
6.4 Jäätmete ladestamise vältimine ja vähendamine.....	33

7. JÄÄTMEHOOLDUSE ARENDAMINE	34
7.1. Jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise edendamine	34
7.2. Korraldatud jäätmeveo rakendamine	35
7.3 Jäätmetekitajate teadlikkuse tõstmine	35
7.4 Järelevalve korraldus	36
7.5 Jäätmehoolduse arendamise rahastamine	37
8. JÄÄTMEHOOLDUSE EESMÄRGID	39
8.1 Jäätmehoolduse korraldamise pikaajaline planeerimine	44
8.2 Jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise suurendamine	44
8.3 Ehitus- ja lammutusjäätmete taaskasutamine	45
8.4 Järelevalvesüsteemi tõhustamine	45
8.5 Koostööpartneri ülesanded	45
9. JÄÄTMEKAVA RAKENDAMISE MÕJU KESKKONNALE	46
LISA 1 TEGEVUSKAVA EESMÄRKIDE REALISEERIMISEKS	48

SISSEJUHATUS

Põltsamaa valla jäätmekava 2024-2029 on omavalitsuse jäätmehooldust korraldav ja suunav dokument, mille eesmärk on määrata jäätmehoolduse arengusuunad, tegevused ja meetmed ning vajadusel nende maksumust aastani 2029. Jäätmekava hõlmab jäätmemajanduse hetkeolukorra kirjeldust (sealhulgas ülevaade valla haldusterritooriumil tekkivate jäätmete liigi, koguse, päritolu ja käitluse kohta ning hinnang tuleviku jäätmevoogudest ja täiendavate jäätmerajatiste infrastruktuuri loomise vajaduse kohta), ülevaadet jäätmemajandusega seotud probleemidest, fikseerib arengueesmärgid ning toob välja eesmärkide elluviimise tegevuskava.

Jäätmekava koostamisel on lähtutud Riigi jäätmekavas 2023-2028¹ ning jäätmemajandust reguleerivates õigusaktides seatud eesmärkidest ja sihtarvudest. Samuti Põltsamaa valla arengukavast 2040², avalikult kättesaadavatest andmetest ja valdkonnas teostatud jäätmealastest uurimistöödest ning analüüsides.

Jäätmekava on koostatud vastavalt jäätmeseaduse nõuetele, mis määravad jäätmekava sisu ning jäätmekava kooskõlastamise ja avalikustamise. Jäätmekava ei hõlma jäätmeid, mis ei kuulu jäätmeseaduse kohaselt jäätmeseaduse reguleerimisalasse või on reguleeritud teiste seaduste ja määrustega.

Käesolevas jäätmekavas kirjeldatud jäätmehoolduse strateegilised eesmärgid, ressursid ja tegevused võivad vajaduse korral muutuda. Muudatuste vajaduste sisend võib tulla muudatustest õigusaktidest, turusituatsioonidest jäätmete käitlemisel, samuti omavalitsuse enda vajaduste ja võimaluste muutusest. Samuti võivad muutusi tuua kaasa prognoosimatud või raskesti prognoositavad muutused poliitilistes või majanduslikes sfäärides.

Jäätmekava rakendamine toimub tegevuskava alusel. Tegevuskava korrigeeritakse vajaduste põhiselt.

1. JÄÄTMEHOOLDUSE ÕIGUSLIKUD ALUSED

Jäätmehoolduse korraldamise õigusraamistik põhineb Euroopa Liidu direktiividel, riiklikel ja kohaliku tasandi õigusaktidel ning valdkonda puudutavatel strateegiatel. Jäätmehoolduse korraldamise õigusruumist tulenevad järgmised peamised põhimõtted:

- riigi tasemel seatakse üldeesmärgid, mille rakendamine toimub kohaliku omavalitsuse strateegiate ja tegevuskavade alusel;
- jäätmehoolduse arendamine on jäätmeseaduse § 12 alusel kohaliku omavalitsuse ülesanne, mille täitmise eesmärgiks on vältida või vähendada jäätmeteket ning tõsta jäätmehoolduse taset;
- kohalikul omavalitsusel on lai diskretsiooniotsus parima jäätmehoolduse lahenduse rakendamisel;
- suurim vastutus eesmärgistatud tulemuste saavutamisel on jäätmetekitajatel ja –valdajatel, kes peavad täitma etteantud reegleid ja juhiseid jäätmetekke vältimisel ja jäätmete liigiti kogumisel ning keskkonnakahjulikke tegevuste vältimisel;

¹ Riigi jäätmekava 2023-2028 <https://kliimaministeerium.ee/jaatmekava>

² Põltsamaa valla arengukava 2040 (<https://www.riigiteataja.ee/akt/429102022010?leiaKehtiv>)

- kohalik omavalitsus vastutab jäätmeseaduse § 136³ sätestatud jäätmete taaskasutamise sihteesmärkide saavutamise eest, rakendades selleks kõiki vajalikke ja otstarbekaid tegevusi.

1.1. Strateegilised dokumendid

Keskkonnavaldkonna katusdokumendiks on seni olnud 2007. aastal koostatud „Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030“³. Strateegia määratles pikaajalised arengusuunad looduskeskkonna hea seisundi hoidmiseks, lähtudes keskkonnavaldkonna seostest majandus- ja sotsiaalvaldkonnaga ning nende mõjudest ümbritsevale looduskeskkonnale ja inimesele. Keskkonnastrateegia ei käsitle enam kõiki keskkonnavaldkonna jaoks aktuaalseid tegevussuundi ehk ei kata terviklikult kogu tulemusvaldkonda „Keskkond“. Uus keskkonnavaldkonna arengukava asendab seni kehtinud keskkonnastrateegiat.

Keskkonnavaldkonna arengukava (edaspidi KEVAD) eelnõu⁴ lähtub Eesti riigi arengustrateegias „Eesti 2035“⁵ seatud pikaajalistest sihtidest ning panustab eelkõige sihtide „Eesti majandus on tugev, uuendusmeelne ja vastutustundlik“ ning „Eestis on kõigi vajadusi arvestav, turvaline ja kvaliteetne elukeskkond“ saavutamisse. Arengukavaga toetatakse muutuste elluviimist peamiselt valdkondades „Majandus ja kliima“ ning „Ruum ja liikuvus“. Lisaks lähtub KEVAD Euroopa Liidu (EL) pikaajalistest eesmärkidest ning pakub lahendusi muutunud oludega kohanemiseks. KEVAD seab Eestile keskkonnavaldkonna visiooni, eesmärgid ja alaeesmärgid koos olulisemate poliitikainstrumentidega aastani 2030 ning korrastab selle valdkonna strateegilist planeerimist.

KEVADes seatud visiooni ja üldeesmärgi saavutamiseks on püstitatud 16 alaeesmärgi keskkonnavaldkonnale, jäätmekava kohaselt on olulisemateks valdkondadeks ringmajandus ja jäätmekäitlus. **Ringmajanduse valdkonna eesmärk aastaks 2030 on:** Eesti on toimiv ringse tootmise ja tarbimise süsteem. Tõhusa ringmajanduse rakendamisega tagatakse ettevõtlike väiksem keskkonnamõju, samas tõstes konkurentsivõimet ja suurendades ressursside kättesaadavust. Eestis kasutusel olevate ressursside tarneahel on selge ja võimalikult lühike. Kasutame ja tarbime kõiki ressursse targalt ja keskkonda hoidvalt ning see muudab meie ühiskonna kestlikuks. Looduskeskkonna ressursse kasutatakse kestlikult, võimaldades nende säilimise ja taastumise järgnevatel põlvkondadel. Tooted on kauakestvad ja materjalid on ohutult ja pikalt või lõputult ringluses. Ringmajanduse keskmes on ressursside kasutamise vähendamine, digitaalsed lahendused ja uued ärimudelid, mis ergutavad koostööd avaliku sektori, erinevate ettevõtete ning ettevõtete ja teadusasutuste vahel. Meil on piisavalt eksperte ning tagatud nende järelkasv, et toetada süsteemi jätkusuutlikkust ning arengut.

Jäätmekäitluse korraldamise valdkonna eesmärk aastaks 2030 on: Jäätmetekke vältimine ja toodete korduskasutamine ning parandamine on igapäevase käitumise osa ning jäätmetest luuakse uut väärtust toormena. Jäätmetekke vältimise raames tarbitakse mõistlikult ning vajaduspõhiselt keskkonnanahoidlikke tooteid ja teenuseid, tekkekohal kogutakse jäätmeid liigiti, jäätmeid käsitletakse kui väärtuslikku ressursi. Jäätmekorraldus lähtub jäätmehierarhiast, kus eelistatavim on jäätmetekke vältimine. Kus jäätmete vältimine on võimatu, tuleb toetada toodete korduskasutust ja jäätmete korduskasutuseks ettevalmistamist.

³ Eesti Keskkonnastrateegia aastani 2030 (<https://www.riigiteataja.ee/aktiis/0000/1279/3848/12793882.pdf>)

⁴ KEVAD eelnõu (<https://kliimaministeerium.ee/kevad>)

⁵ Eesti riigi arengustrateegia „Eesti 2035“ (<https://valitsus.ee/strateegia-eesti-2035-arengukavad-ja-planeering/strateegia>)

Toodete parandamine ja remontimine on võimalik, lihtne ja mugav ning majanduslikult mõttekas. Kasutades tekkinud jäätmeid kui ressursi on võimalik saada loodusvaradest maksimaalset väärtust ja vähendada nõudlust uute loodusvarade järele. Kui ringlussevõtt pole võimalik, siis tuleb eelistada muul viisil taaskasutamist, sh sektoriülest ressursside ristkasutamist, et võimalikult vähe suunata jäätmeid põletusse või ladestada neid prügilasse. Jäätmetest toormena väärtuse loomine asendab toormaterjali kasutuselevõttu.

Strateegia „Eesti 2035“ kohaselt on aastaks 2050 Eesti konkurentsivõimeline, teadmistepõhise ühiskonna ja majandusega kliimanetraalne riik, kus on tagatud kvaliteetne ja liigirikas elukeskkond ning valmisolek ja võime kliimamuutuste põhjustatud ebasoodsaid mõjusid vähendada ja positiivseid mõjusid parimal viisil ära kasutada.

Eesti majandus on vastutustundlik inimeste ja looduse suhtes. Siin on paindlikku, uuendusmeelset ja vastutustundlikku ettevõtlust ning ausat konkurentsi soodustav turvaline majanduskeskkond. Kohalike ressursside väärimine on kasvanud ja loodusvarade kasutamisel arvestatakse nii elurikkuse säilimise kui ka sotsiaal-majanduslike mõjudega. Kasutusel on uuenduslikud tehnoloogiad ja looduslähedased lahendused, mis vähendavad ajakulu vahemaade läbimisel ja tagavad hea elukeskkonna terves Eestis.

Ringmajanduse valge raamat⁶ koondab ministeeriumite ja huvirühmade arutelude tulemusel kokku lepitud visiooni, ringmajanduse aluspõhimõtted ja arengusuunad, millest lähtutakse edasistes tegevustes. Dokument toetab erinevaid osapooli, et ringmajandus oleks läbiv raamistik planeerimises, tarbimises, tootmises, poliitikas, elustiilis, kultuuris ja väärtushinnangutes. Valgele raamatule järgneb ringmajanduse tegevuste kava, milles tuuakse välja erinevate valdkondade tegevused ja mõõdikuid.

Tõhusa ringmajanduse rakendamise tagatakse tasakaal ettevõtluse ja keskkonnakoormuse vahel, tõstes konkurentsivõimet ja säilitades toorainete varustuskindlust. Looduskeskkonna ressursse kasutatakse kestlikult, võimaldades nende säilimise ja taastumise järgnevatele põlvedele. Tooted on kauakestvad ja materjalid on ohutult, pikalt ringluses. Ringmajanduse keskmes on ressursside kasutamise vähendamine, digitaalsed lahendused ja uued ärimudelid, mis ergutavad ka koostööd erinevate ettevõtete ning ettevõtete ja teadusasutuste vahel. Olemas on piisav ekspertide järeelkasv, mis tagab süsteemi jätkusuutlikkuse ning arenemise.

1.2. Riigi tasand

Kliimaministeeriumi ülesanne on töötada välja riigi jäätmekava, mis annab jäätmehoolduse korraldamiseks suunised ning õigusaktid, et kavandatud plaane ja eesmärgi võimalikult hästi ellu viia.

Keskkonnaamet on Kliimaministeeriumi valitsemisalas tegutsev valitsusasutus, mis annab keskkonnakaitselube, samuti registreerib jäätmeluba mittevajavaid jäätmekäitlejaid, teostab riiklikku järelevalvet ning kohaldab riiklikku sundi seaduses ettenähtud alustel ja ulatuses.

Keskkonnaagentuur on Kliimaministeeriumi hallatav riigiasutus, mille tegevusvaldkond on riikliku keskkonnaseire programmi täitmine, keskkonnavaldkonna riigisiseste ja

---

⁶ Ringmajanduse valge raamat (https://ringmajandus.envir.ee/sites/default/files/2022-06/Ringmajandus_valge_raamat.pdf)

rahvusvaheliste aruannete koostamine, keskkonnaseisundile hinnangute andmine, elutähtsate teenuste, sh ilmaprognoosi tagamine ning seirejaamade, -vahendite ja - seadmete pidamine ja uuendamine.

Jäätmekava koostamise hetkel on Kliimaministeeriumi poolt koostamisel jäätmeseaduse, pakendiseaduse ja teiste seaduste muutmise väljatöötamiskavatsuste eelnõu.⁷ Eesmärk on tagada puhtam elukeskkond ning saavutada Eesti jäätmehoolduses üleminek ringmajandusele. Selleks on vaja ellu viia struktuursed muudatused, mis aitavad tagada olmejäätmete (sealhulgas olmejäätmete hulka kuuluvate pakendijäätmete) liigiti kogumise ning olmejäätmete ringlussevõtu, sealhulgas sihtarvude saavutamise.

1.3. Omavalitsuse tasand

Kohalikul tasandil jäätmehoolduse planeerimisel on tähtis määratleda täpselt kohalikule omavalitsusele erinevate jäätmehooldusalaste õigusaktidega antud õigused ning pandud kohustused. Omavalitsuste vahelise koostöö aluseks on ühised eesmärgid ja tegevuskava ning kohalikul tasandil jäätmehooldust reguleerivad õigusaktid.

Üle Eesti ühtselt toimiva jäätmehoolduse ning käitlussüsteemi toimimise eelduseks on kõigi omavalitsuste omavaheline koostöö koostööstruktuuride kaudu. Kohalike omavalitsuste vahelise koostöö eelisteks on majanduslik kasulikkus, sest see võimaldab õigesti dimensioneerida ja paigaldada jäätmekäitlusrajatised (jäätmejaam, ringmajanduskeskus jms), mille tulemusena on halduskulud madalamad, ühistes veopiirkondades on teenuse hind ühtlane, ühiselt korraldatud taaskasutatavate jäätmete kogumissüsteem on tõhusam.

Põltsamaa vald on MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskuse liige (edaspidi EJHK). EJHK on loodud omavalitsuste jäätmehooldusalase koostöö edendamiseks, jäätmeseadusega omavalitsustele pandud ülesannete täitmiseks ning ühiselt jäätmehoolduse arendamiseks. Ühing on asutatud 2003. aastal koostöös teiste omavalitsustega Järvamaalt, Raplamaalt, Jõgevamaalt, Viljandimaalt, Harjumaalt, Tartumaalt, Pärnumaalt, Põlvamaalt ja Valgamaalt.

Jäätmekäitlusalast tegevust Põltsamaa vallas reguleerivad arengukava¹, käesolev jäätmekava, jäätmehoolduseeskiri⁸ ning jäätmevaldajate registri põhimäärus⁹.

Keskkonnaagentuuri poolt on läbiviidud projekt „Ringmajanduse võimekuse tõstmine“¹⁰ perioodiga 19.07.2021 – 31.12.2023, mille eesmärk oli liikuda Eesti ringmajanduse raamistiku väljatöötamise suunas. See nägi ette suurendada avalikkuse teadlikkust, siduda ringmajandust inimeste igapäevaellu ning aidata kaasa inimeste tarbimiskäitumise muutmisele. Projekti raames koostati omavalitsuse põhine teekaart¹¹, hinnati ja kaardistati ringmajanduse hetkeolukorda omavalitsuses. Selgitati välja kitsaskohad ja pakuti välja

⁷ Jäätmeseaduse, pakendiseaduse jt seaduste VTK <https://kliimaministeerium.ee/elukeskkond-ringmajandus/jaatmed/jaatmeseaduse-pakendiseaduse-jt-seaduste-vtk>

⁸ Põltsamaa valla jäätmehoolduseeskiri (<https://www.riigiteataja.ee/akt/429102022011>)

⁹ Põltsamaa valla jäätmevaldajate registri põhimäärus (<https://www.riigiteataja.ee/akt/406022020032>)

¹⁰ Projekt „Ringmajanduse võimekuse tõstmine“ (<https://keskkonnaportaal.ee/et/ringmajanduse-v%C3%B5imekuse-t%C3%B5stmine>)

¹¹ Põltsamaa valla ringmajanduse teekaart

<https://keskkonnaportaal.ee/sites/default/files/Teemad/Ringmajandus/P%C3%B5ltsamaa-vald-TEEKAART.pdf>

olukorrale sobivaid lahendusi. Igale omavalitsusele töötati välja individuaalne teekaart, mis koosneb tegevuskavast, soovitustest ja nõuannetest jäätmemajandusele, teavitustegevusele, keskkonnahoidlike riigihangete ja ringmajanduslike ärimudelite kasutuselevõtuks, kohalike ressursside kestlikuks kasutamiseks, keskkonnajuhtimissüsteemide rakendamiseks ning koostöövõimalusteks omavalitsuse, erinevate sektorite ja rahvusvaheliste partnerite vahel.

1.4. Ettevõtte tasand

Ettevõtte tasandil reguleerivad jäätmekäitlust keskkonnakaitselood. Kui ettevõtte käitleb teiste isikute tekitatud ja üle antud ohtlike jäätmeid, peab ta omama vastavat keskkonnakaitseluba.

Ettevõtted peavad majandustegevuse tulemusel tekkivate jäätmete käitlemisel korraldama:

- tavajäätmete (sh olmejäätmete, ehitus- ja lammutusjäätmete jm) kogumist ja edasisele käitlemisele (taaskasutamisele) suunamist vastavalt korraldatud jäätmeveo hanketingimustele;
- ohtlike jäätmete (v.a põlevkivisektoris tekkivate ohtlike jäätmete) kogumist ja edasist käitlemist;
- iseseisvaid jäätmekäitlussüsteeme omavates ettevõtetes tekkivate jäätmete käitlemist;
- jäätmete taaskasutamise protsessis (ka jäätmete korduskasutamiseks ettevalmistamises) osalemist ja oma positiivse panuse andmist.

Ettevõtted kui jäätmetekitajad peavad lähtuma lisaks omavalitsuse jäätmehoolduseeskirja tingimustest. Põltsamaa vallal on võimalus nõuda ettevõtetelt jäätmete tekke ja käitlemise tegevuste osas jäätmekava koostamist, mis võimaldab vallal saada ülevaadet ettevõtte tegevuste olemusest ja võimalikest mõjudest omavalitsuse jäätmehoolduse eesmärkidele.

1.5. Kodumajapidamine

Kodumajapidamise tasandil on olulised järgmised tegevused: liitumine korraldatud jäätmeveoga, olmejäätmete liigiti kogumine tekkekohas, biojäätmete liigiti kogumine ja võimalusel kohtkompostimine, lisaks vanapaberi, suurjäätmete ja tekstiilijäätmete liigiti kogumine tekkekohas, pakendi ja pakendijäätmete eraldi kogumine, ohtlike jäätmete eraldamine ja nende viimine jäätmejaama jm.

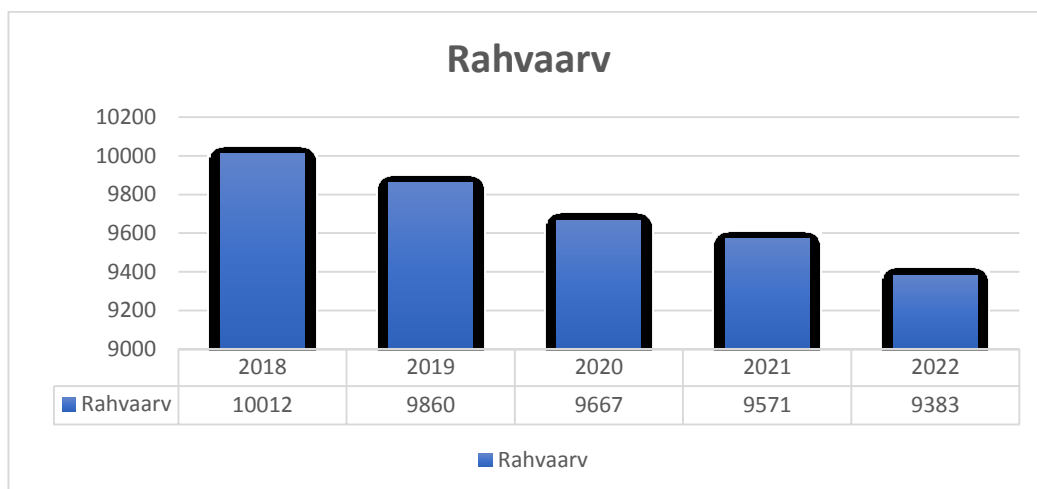
Kodumajapidamises tekkinud jäätmete käitlemisel on vaja juhendada omavalitsuse jäätmehoolduseeskirjast, mis järgib riigi jäätmepoliitika eesmärke, õigusaktide nõudeid, omavalitsuse jäätmekava ning kohaliku omavalitsuse või nende ühenduste jäätmealast infrastruktuuri.

2. PÕLTSAMAA VALLA ÜLDISELOOMUSTUS

Käesoleva jäätmekavaga planeeritakse jäätmemajandust 889,56 km² suurusel territooriumil, mis hõlmab Põltsamaa valla nime alla ühinenud endise Põltsamaa, Pajusi ja Puurmani valla ning Põltsamaa linna haldusterritooriumid. Jäätmekavaga hõlmataval territooriumil on üks vallasisene linn, kolm alevikku ja 62 küla. Seisuga 01.01.2024 oli rahvastikuregistri andmetel Põltsamaa vallas 9297 elanikku.

Rahvastikuregistri andmetel valla elanike arv iga aastaselt kahaneb. Põltsamaa valla rahvaarvu jagunemine aastate kaupa on välja toodud joonisel (vt joonis 1).

Joonis 1. Rahvaarv Põltsamaa vallas aastatel 2018-2022 (allikas: Rahvastikuregister).

Statistikaameti andmetel tegutses 2022. aastal Põltsamaa valla territooriumil kokku 832 ettevõtet. Täpsem jaotus tegevusvaldkondade kaupa on välja toodud tabelis 1.

Tabel 1. Põltsamaa valla ettevõtted tegevusala järgi aastal 2022 (allikas: Statistikaamet).

Tegevusala	Ettevõtete arv
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	246
Mäetööstus	5
Töötlev tööstus	63
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	4
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	3
Ehitus	118
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	98
Veondus ja laondus	37
Majutus ja toitlustus	16
Info ja side	14
Finants- ja kindlustustegevus	12
Kinnisvaraalaane tegevus	31
Kutse-, teadus- ja tehnikalaane tegevus	65
Haldus- ja abitegevused	27
Haridus	13
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	16
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	20
Muud teenindavad tegevused	44

Ülevaate saamiseks jäätmete veost ja jäätmevaldajate paiknemisest on kohalikul omavalitusel kasutada tööriist – jäätmevaldajate register. Jäätmevaldajate registri pidamise eesmärgiks on saada ülevaade kõikidest piirkonna jäätmevaldajatest, nendega seotud jäätmetekkekohtadest

ja - mahtudest ning tagada ülevaade jäätmete veost. Jäätmeseaduse alusel peab kohaliku omavalitsuse organ asutama oma määrusega jäätmevaldajate registri ning kehtestama registri pidamise korra.

Põltsamaa valla jäätmevaldajate register on ühishallatav koos teiste EJHK liikmeskonna omavalitsuste jäätmevaldajate registritega.

01.01.2023. a seisuga oli Põltsamaa valla jäätmevaldajate registri põhjal korraldatud jäätmeveoga liitunud 2913 jäätmetekkekohta. Vallas asub 2923 eramajapidamist, 2 korteriga elamuid on 52, 3 ja enam korteriga elamuid 289, erinevaid hoonestatud, kuid elukondlike hooneteta kinnistuid 926.

3. ÜLEVAADE JÄÄTMEHOOLDUSE KORRALDAMISE HETKEOLUKORRAST

Hetkeolukorra ülevaate saamiseks on kasutatud Põltsamaa Vallavalitsuse käsutuses olevat teavet ja riikliku jäätmetatistika andmeid. Riiklik jäätmetatistika andmebaas koondab kokku tekitatud, kogutud ja käideldud jäätmekogused jäätmekäitlejate esitatud jäätmearuannete põhjal.

Põltsamaa valla jäätmetekke andmed on saadud Keskkonnaagentuuri andmebaasidest jäätmearuandluse infosüsteemist¹² (edaspidi *JATS*) ja Keskkonnaportaalist¹³. Kõikide tekkivate jäätmekoguste puhul teostati päring andmebaasist viie aasta kohta (2018-2022).

3.1. Eelmises jäätmekavas püstitatud eesmärkide täitmisest

Põltsamaa valla jäätmekava 2018-2023 (edaspidi *eelmine jäätmekava*)¹⁴ oli koostatud jäätmehoolduse strateegiliseks kavandamiseks pärast haldusreformi ja omavalitsuste ühinemist.

Eelmise jäätmekava peaesmärgiks oli jäätmekäitluse hierarhiat järgiv säästev jäätmehooldus, mis oli ka Riigi jäätmekava 2014-2020 eesmärk. Eelmise jäätmekava peaesmärk jagunes omakorda kolmeks põhieesmärgiks:

- jäätmehoolduse süsteemi korrastamine
- infrastruktuuri arendamine ja haldamine
- järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine.

Eesmärkideni jõudmiseks koostati jäätmekava juurde tegevuskava, mis oli eelmise jäätmekava Lisas 1 (tabelina). Tegevuskavas täpsustati konkreetselt tegevused ja nende elluviimise aeg, mis aitavad kaasa strateegiliste eesmärkide saavutamisele. Alljärgnevas tabelis 2 on toodud hinnang eelmise jäätmekavas seatud eesmärkide täitmisele.

Tabel 2. Eelmise jäätmekava perioodi eesmärkide täitmine

TEGEVUS	ELLUVIIMINE
ELANIKKONNA KESKKONNATEADLIKKUSE TÕSTMINE	

¹² Jäätmearuandluse infosüsteem <https://jats.keskkonnainfo.ee/main.php?public=1>

¹³ Keskkonnaportaal https://tableau.envir.ee/views/Avalikud_pringud_2020-2022/Riigitasand?%3Aembed=y&%3Aiid=4&%3AisGuestRedirectFromVizportal=y

¹⁴ Põltsamaa valla jäätmekava 2018-2023 (https://www.riigiteataja.ee/aktiiv/4251/0201/8015/m55_lisa.pdf#)

Jäätmehooldusalaste artiklite avaldamine ja infovoldikute koostamine	Teadlikkuse edendamine toimub peamiselt läbi jäätmeteemaliste artiklite valla ajalehes, veebilehel ja sotsiaalmeediakanalites. Lisaks on vedaja edastanud uue veoperioodi algul ohtralt infomaterjale sortimise kohta. Eesmärk on täidetud.
Keskkonna ja jäätmehooldusalaste projektide läbiviimine	Ei ole läbi viidud, kuna tegevuseks ei ole saadud toetust.
Korduskasutuse propageerimine läbi jäätmejaama	Ei ole teostatud, kuna puuduvad õiguslikud alused tegevuse elluviimiseks.
OHTLIKE JÄÄTMETE KOGUMINE	
Ohtlike jäätmete vastuvõtmise jätkamine Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani keskkonnajaamas	Eesmärk on täidetud.
Ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine hajaasustusega piirkondades	Ei ole korraldatud rahaliste vahendite nappuse tõttu.
Elektroonikaromude kogumise jätkamine Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani keskkonnajaamas	Eesmärk on täidetud.
MUUDE TAASKASUTATAVATE JÄÄTMETE KOGUMINE	
Pakendite kogumissüsteemi optimeerimine, pakendikotiteenuse propageerimine	Pakendikoti teenus rakendus laialdaselt alates 01.06.2023. Eelmisel perioodil oli võimaldatud vaid Põltsamaa linna eramutel. Eesmärk on täidetud.
Biolagunevate aia- ja haljastujäätmete vastu võtmise jätkamine Põltsamaa jäätmejaamas	Heakorraldaku ajal korraldatakse aia- ja haljastujäätmete tasuta vastuvõtmist, muul ajal on võimalik ära anda tasu eest. Eesmärk on täidetud.
Biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete kogumissüsteemist teavitamine ja süsteemi juurutamine	Köögi- ja sööklajäätmete kogumine liidetakse korraldatud jäätmeveosse. Võimalus on ka tekkekohal kompostida. Eesmärk on täidetud.
Plasti, klaasi ja metallijäätmete vastuvõtmise jätkamine Põltsamaa jäätmejaamas	Eesmärk on täidetud.
Eterniidijäätmete vastuvõtmise jätkamine Põltsamaa jäätmejaamas	Eesmärk on täidetud.
Suurjäätmete vastuvõtmise jätkamine Põltsamaa jäätmejaamas	Eesmärk on täidetud.
Ehitusjäätmete vastuvõtmise jätkamine Kuningamäe puhkeala tehismäe ehitamiseks ja Põltsamaa jäätmejaamas	Kuningamäel katkes ehitusjäätmete vastuvõtmine seoses maaomaniku ja arendaja vahetusega. Registreering on Keskkonnaametis menetluses.
Tekstiilijäätmete vastuvõtmise jätkamine Põltsamaa jäätmejaamas	Tekstiilijäätmeid saab jäätmejaamas üle anda. Eesmärk on täidetud.
Puurmani keskkonnajaama haldamine	Eesmärk on täidetud.
Põltsamaa jäätmejaama haldamine	Eesmärk on täidetud.
Vanarehvide ja teiste probleemtoodete kogumine Põltsamaa jäätmejaamas	Eesmärk on täidetud.
KORRALDATUD OLMEJÄÄTMEVEDU	
Korraldatud jäätmeveo hangete läbiviimine segaolmejäätmete, biojäätmete, müügi- ja pakendite ning vanapaberi ja kartongi kogumiseks ja veoks	Hange viidi läbi 2023. aastal. Eesmärk on täidetud.
JÄÄTMEHOOLDUSE KORRALDUS JA JÄRELEVALVE	

Põltsamaa valla jäätmevaldajate registri pidev täiendamine	Eesmärk on täidetud.
Uue jäätmehoolduseeskirja koostamine ja vastuvõtmine	Uus jäätmehoolduseeskiri kehtestati 2022. aastal ja muudeti 2023. aastal. Eesmärk on täidetud.
Jäätmekava regulaarne ülevaatamine ja täiendamine	Eesmärk on täidetud.

3.2. Põltsamaa valla jäätmete perioodil 2018-2022

Vastavalt JATS ja Keskkonnaportaali andmetele tekkis Põltsamaa vallas perioodil 2018-2022 kokku ca 253 984 t erinevaid jäätmeid. Sellest 62% ehk 157 738 t tekkis 17-koodiga jäätmeid, kuhu kuuluvad metallijäätmed ning erinevad ehitustegevuse käigus tekkinud jäätmed nagu kivid ja pinnas, süvenduspinnas, betoon ja tellised, asbesti sisaldavad ehitusjäätmed ning ehitus- ja lammutussegapraht. 47 850 tonni ehk ca 19% tekkinud jäätmetest moodustasid maavarade kaevandamisjäätmed. Ülejäänud 19% moodustasid olmejäätmed koos pakendijäätmetega ning muud erinevad tööstuses ja tootmises tekkinud jäätmed.

Tabel 3 kohaselt on taaskasutusse suunatud 215 508 tonni jäätmeid, mis on peamiselt 17-koodiga ehitustegevuse käigus tekkinud jäätmed, sh metallijäätmed (194 331 t), lisaks koldetuhk (5102 t), saepuru ja muud puidujäätmed (5201 t), olmereovee puhastussetted (3011 t) ja biojäätmed (981 t). Jäätmekoguste kõikumisi mõjutab eelkõige ehitustegevuste maht omavalitsuse territooriumil.

Tabel 3. Jäätmete teke ja käitlemine (kõik jäätmeliigid) aastatel 2018-2022 tonnides (*allikas: JATS ja Keskkonnaportaali*).

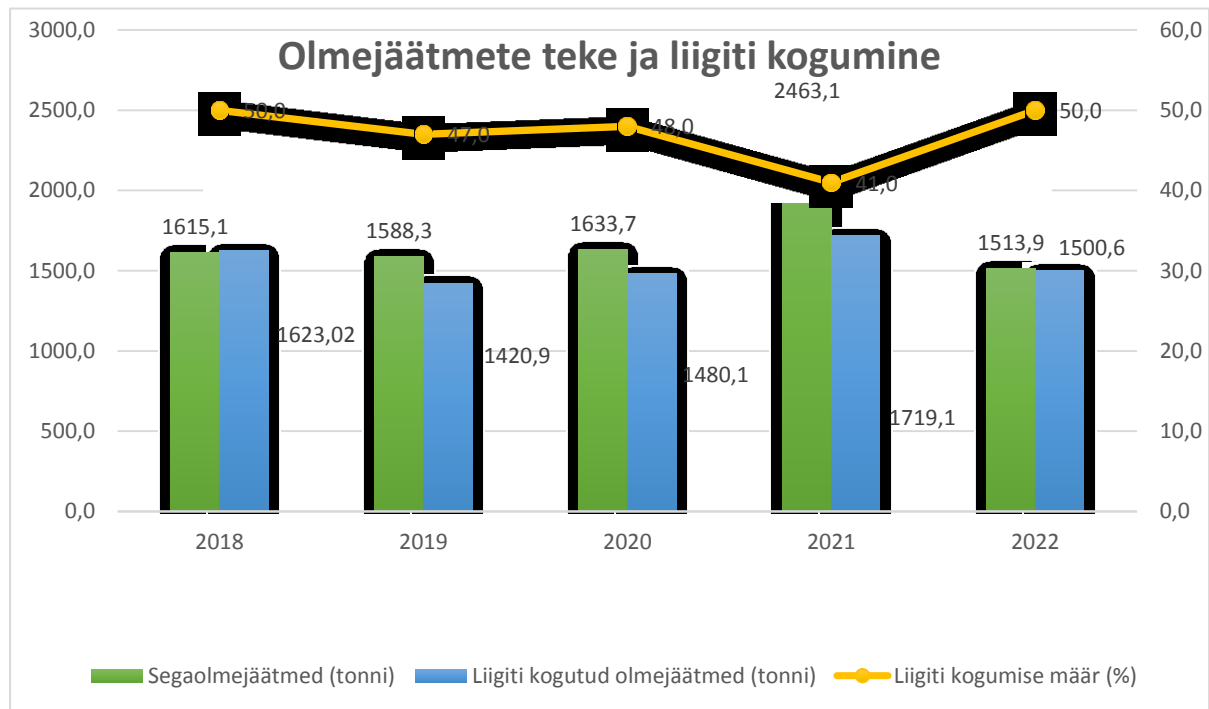
Aasta	Koguteke (sh kogutud)	Transport sisse	Taaskasutatud	Määratlemata käitlemine	Transport välja
2018	22 509,9	11 580,3	18 781,5	4 800,0	12 323,9
2019	53 144,8	16 884,2	50 742,9	20,6	9 878,2
2020	51 249,6	15 582,6	52 114,9	1 899,2	8 622,3
2021	60 332,1	14 608,9	60 814,3	2 379,6	10 848,8
2022	66 747,5	6 322,3	33 054,4	0,200	9 834,0

3.3. Olmejäätmete kogumine ja käitlemine

Olmejäätmed (jaotisekoodiga 20) on kodumajapidamistest kogutud segajäätmed ja liigiti kogutud jäätmed, sealhulgas paber ja kartong, klaas, metallid, plast, biojäätmed, puit, tekstiil, pakendid, elektri- ja elektroonikaseadmetest tekkinud jäätmed, patareid ja akud ning suuremõõtmelised jäätmed, sealhulgas madratsid ja mööbel ning muudest allikatest kogutud segajäätmed ja liigiti kogutud jäätmed, mis on oma koostise ja omaduste poolest kodumajapidamisjäätmete sarnased (JäätS § 7).

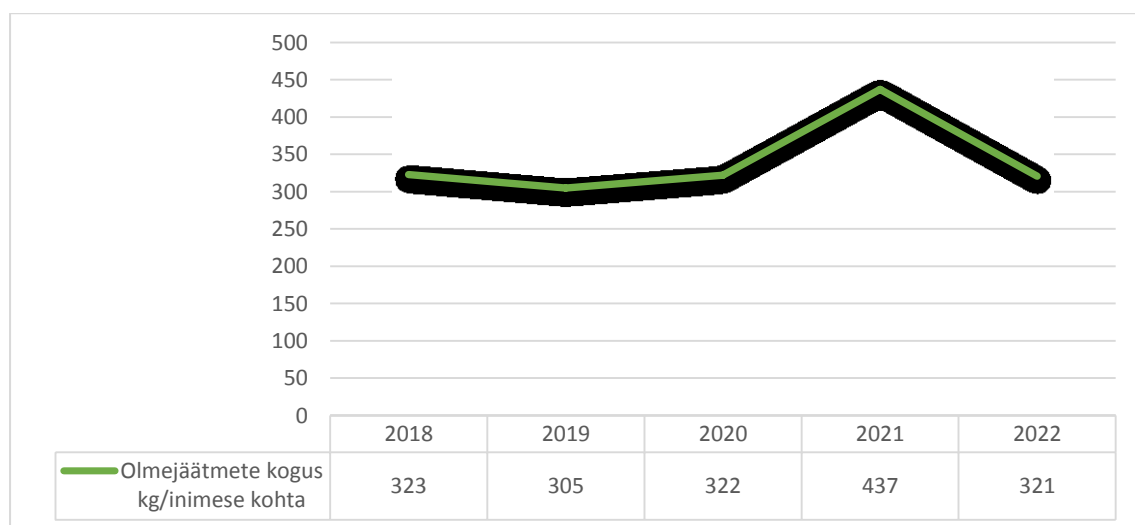
Olmejäätmete teke, sealhulgas pakendijäätmed (jaotisekoodiga 15) on vaadeldaval perioodil 2018-2022 suurusjärgus 2095-3203 tonni aastas (Joonis 2), mis näitab, et olmejäätmete tekkekogused on olnud kasvavas trendis, kuid 2022. aastal oluliselt vähenenud. Suurima tekkemahuga jäätmeliikide osas on segaolmejäätmed, mis hõlmab nii ettevõtete kui

kodumajapidamiste jäätmeid, mis on aastate lõikes jäänud suurusjärku 1514-2463 tonni aastas. Jooniselt nähtub, et jäätmete liigiti kogumine püsib enam-vähem samal tasemel.

Joonis 2. Põltsamaa vallas olmejäätmete tekkemahud ja liigiti kogumise määr 2018-2022 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Eurostati¹⁵ andmetel tekkis 2021. aastal Eestis elaniku kohta keskmiselt 395 kilogrammi olmejäätmeid (jäätmekava koostamisel hetkel 2022. aasta andmed puuduvad). Põltsamaa vallas kogutud olmejäätmete kogus ühe elaniku kohta on olnud viimsel viiel aastal vahemikus 305-437 kg/inimese kohta (joonis 3).

¹⁵ Eurostat andmebaas: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/cej_pc031/default/table?lang=en

Joonis 3. Põltsamaa valla olmejäätmete tekkemahud ühe elaniku kohta 2018-2022. aastal
(allikas: JATS, Keskkonnaportaal).

Olmejäätmete tekke vähendamise edendamisel on peamine roll täita elanikkonnal, kelle teadlikkusest ja tarbimisharjumustest sõltub suuresti nii pakendijäätmete, toidujäätmete kui ka muude olmejäätmete koguse vähendamine.

Olmejäätmete liigiti kogumisel tekkekohas tuleb vastavalt keskkonnaministri 03.06.2022 määrusele nr 28 " Olmejäätmete liigiti kogumise ja sortimise nõuded ja kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused" liigiti koguda vähemalt järgmised jäätmeliigid: paber ja kartong, kodumajapidamises tekkinud plastid, metallid, klaas ja puit, biolagunevad aia- ja haljastujäätmed, köögi- ja sööklajajäätmed, bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastujäätmed, pakendid, tekstiil, suurjäätmed, probleemtoodete jäätmed, ravimijäätmed ja ohtlikud jäätmed.

Põltsamaa vald tervikuna on hõlmatud korraldatud jäätmeveoga, vallas on moodustatud üks jäätmeveopiirkond. Korraldatud jäätmeveo raames saab üle anda kokku 8 erinevat jäätmeliiki: segaolmejäätmed, biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed, biolagunevad aia- ja haljastujäätmed, segapakendijäätmed, paberi- ja kartongijäätmed, suurjäätmed, klaaspakendid ja tekstiilijäätmed. Kõiki neid jäätmeid tuleb tekkekohal liigiti koguda, erisused kehtivad nende üleandmisel jäätmevedajale.

3.4. Segaolmejäätmete kogumine ja käitlemine

Segaolmejäätmete (20 03 01) kogumine ja vedu on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud ning kõik Põltsamaa valla jäätmevaldajad peavad olema kogumissüsteemiga liidetud. Segaolmejäätmete kogumisega seotud tehnilised nõuded, nagu kogumismahutite tüübi, materjali, suuruse, paiknemise, tühjendussageduse ja ühiste kogumismahutite kasutamise sätestab Põltsamaa valla jäätmehoolduseeskiri.

Segaolmejäätmed ei ole jäätmeseaduse alusel liigiti kogutav jäätmeliik, vaid tekkekohal liigiti kogutavate jäätmete sorteerimisjääk. Seetõttu seab Põltsamaa vald segaolmejäätmete kogumisele ja käitlemisele järgmised eesmärgid:

- järgnevatel aastatel tuleb prügilasse ladestatavate segaolmejäätmete kogus viia miinimumini ning neid ei tohi segada liigiti kogutavate jäätmetega. Selleks peavad kõik jäätmevaldajad olema korraldatud jäätmeveoga hõlmatud;
- jäätmete äraveo ja käitlemise hinnastamine peab motiveerima ja edendama jäätmete liigiti kogumist;
- segaolmejäätmete käitlemisel on eelistatud lahenduseks energeetiline taaskasutus vms lahendus, mis väldib ladestamist. Eelistatud lahendus peab olema otstarbekas nii majanduslikust kui keskkonnanahoiu aspektist.

Olmejäätmete liigiti kogumise edasisel kavandamisel on oluline teada segaolmejäätmete liigilist koostist. Prügilasse ladestatud segaolmejäätmete koostise analüüsimiseks on Eestis erinevate meetodite alusel tehtud ainult üksikuid piirkondlikke ja valdavalt lühiajalisi uuringuid. Viimane põhjalikum segaolmejäätmete sortimisuuring viidi läbi 2020. aastal SEI Tallinn „Segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuring“ (<https://www.sei.org/publications/segaolmejaatmete-uuring/>). Varasem sortimisuuring pärineb aastast 2012-2013. Sortimisuuringu eesmärk oli analüüsida

Eesti eri piirkondades ja asulatüüpides tekkivate ja prügilasse ladestatavate segaolmejäätmete ainelist koostist.

Tabel 4. Segaolmejäätmete hinnanguline koostis massiprotsentides, aastal 2022, lähtuvalt SEI uuringust 2020. a. Aluseks on võetud Eesti keskmine.

Jäätmeliik	Massi protsent	Jäätmekogus, t/a
Orgaanilised jäätmed	31,74	480,53
Paber, papp, kartong	17,01	257,52
Klaas	6,43	97,34
Metall	2,33	35,27
Plast	17,83	269,94
Puit	1,28	19,38
Elektroonikaromu	0,89	13,47
Muu põlev materjal	12,68	191,97
Tekstiil	5,81	87,96
Ohtlikud jäätmed	0,09	1,36
Muu mittepõlev materjal	3,92	59,35
KOKKU:	100	1514,0

Segaolmejäätmete koostise arvutuslik analüüs näitab, et segaolmejäätmetena antakse üle 28% pakendijäätmeid ja 17% vanapaberit, mille liigiti kogumise võrgustik on kõige tihedam võrreldes muude taaskasutatavate jäätmetega. Biojäätmeid (köögi- ja haljastusjäätmeid) sisaldub segaolmejäätmetes üks kolmandik.

Põltsamaa valla eesmärgiks on saavutada käesoleva jäätmekava rakendamise perioodil olukord, kus segaolmejäätmete tekkemaht väheneb ning segaolmejäätmed sisaldavad vähem neid jäätmeliike, mis alluvad tekkekohal liigiti kogumise nõudele.

3.5. Biolagunevate jäätmete kogumine ja käitlemine

Biolagunevad jäätmed moodustavad olulise osa segaolmejäätmetest. Biolagunevate jäätmete koguste vähendamisel on võtmeroll ladestatavate segaolmejäätmete koguste vähendamisel ning prügilate keskkonnaohu minimeerimisel.

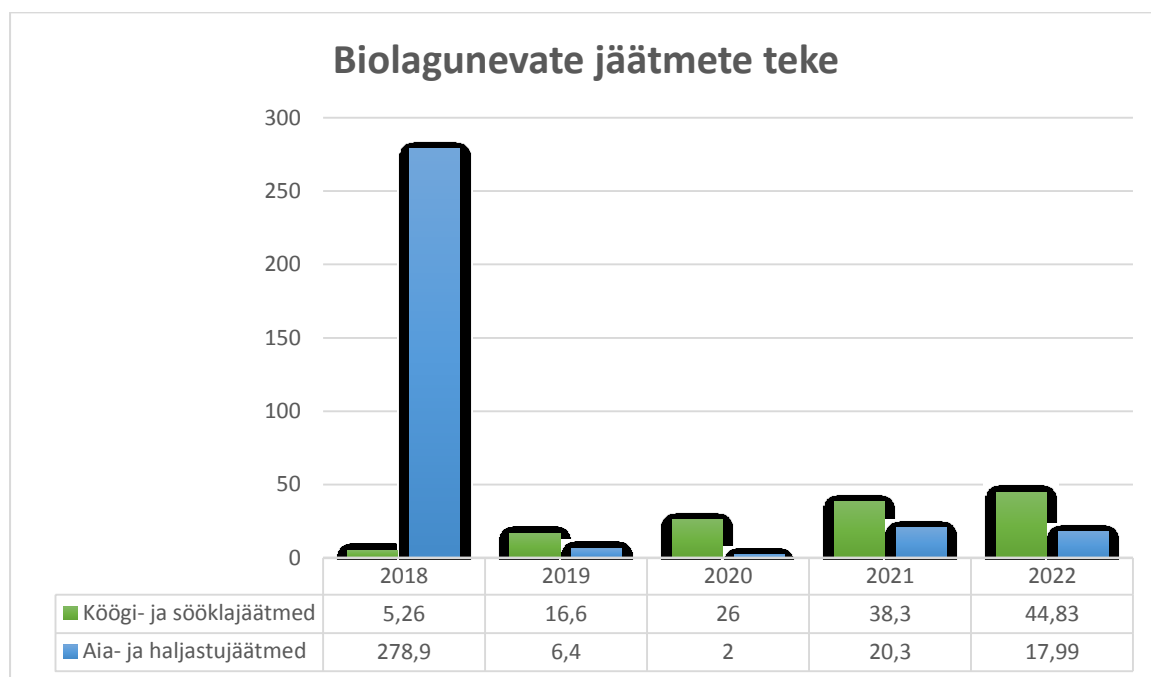
SEI Tallinn poolt läbiviidud segaolmejäätmete, eraldi kogutud paberi- ja pakendijäätmete ning elektroonikaromu koostise ja koguste uuringu tulemuste kohaselt oli biojäätmete sisaldus segaolmejäätmetes Eestis keskmiselt 32%. Sealjuures valdava osa biojäätmetest moodustasid köögi- ja sööklajajäätmed 73%.

2023. aastal läbiviidud korraldatud jäätmeveo kontsessiooni alusel on biolagunevate köögi- ja sööklajajäätmete liigiti kogumine ja jäätmevedajale üleandmine kohustuslik kortermajades ja eramajades. Samuti äri-, tootmis- ja ühiskondlike hoonete kinnistutel, kus tekib köögi- ja sööklajajäätmeid. Juhul kui kortermaja ja eramaja kinnistul on võimalik jäätmeid

kohtkompostida, vabastab see tegevus jäätmete üleandmise kohustusest. Kohtkompostimine on Põltsamaa vallas eelistatud käitlusviis.

EVALD andmebaasi andmetel on 01.10.2023. aasta seisuga biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete liigiti kogumisega liitunud 176 kinnistut.

Biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete teke on vaadeldaval perioodil 2018-2022 jäänud suurusjärku 5-45 tonni aastas (joonis 4).

Joonis 4. Biolagunevate jäätmete tekkemahud Põltsamaa vallas 2018-2022 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

2022. aastal koguti biolagunevaid köögi- ja sööklajäätmeid liigiti 44,83 tonni ja aia- ja haljastujäätmeid 17,99 tonni. Kui lisada need liigiti kogutud biojätmete kogused segaolmejäätmetes sisalduvatele biojätmete kogustele, tekkis vallas hinnanguliselt biolagunevaid jäätmeid ligikaudu 543 tonni. **Seega oli biojätmete liigiti kogumise efektiivsus 12%.** Võrdluseks 2016. aastal oli biojätmete liigiti kogumise efektiivsus 4,4%.

Biolagunevate köögi- ja sööklajäätme liigiti kogumine avaldab suurimat mõju segaolmejäätmete tekkemahu vähenemisele ning toidujäätmete taaskasutamisele suurimas võimalikus mahus. Hiljemalt 01.01.2024 peavad kõik jäätmevaldajad olema hõlmatud biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete tekkekohal kogumisega ning võimalusel tuleb tekkekohal kompostida, kui jäätmevaldaja rakendab selleks nõuetekohaseid toiminguid (kompostimise toiming on reglementeeritud).

Biolagunevate köögi- ja sööklajäätmete nõuetekohase kogumise kontrollimisel on otstarbekas panna vastav kohustus jäätmeveo teostajale ning luua motiveeriv sanktsioonide süsteem nende jäätmevaldajate osas, kes korduvalt rikuvad toidujäätmete liigiti kogumise nõuet ja segavad need teiste jäätmete hulka.

Kuna olmejäätmetest moodustavad suure osa biolagunevad köögi- ja söögijäätmed, siis on jäätmetekke vältimiseks ja vähendamiseks oluline, et iga jäätmevaldaja (nii elanik, asutus kui ettevõtte) rakendaks selleks asjakohaseid meetmeid. Eelistatuimaks lahenduseks on korrigeerida oma tarbimisharjumusi viisil, mis loob eeldused toidu raiskamise piiramiseks ja jäätmete väheseks tekkimiseks. Toiduainete kaubandusest ja tootmisest tekkivad mittevajalikud või realiseerimistähtaja ületavad tooted on mõistlik anda Toidupangale vms organisatsioonile, kes jagab need edasi abivajajatele.

Jäätmearuandluse põhjal on biolagunevaid aia- ja haljastujäätmeid vaadeldaval perioodil 2018-2022 liigiti kogutuna jäätmekäitluskohta üle antud suurusjärgus 2-279 tonni aastas (joonis 4). Omal kinnistul kompostitud biojäätmete kogused ametlikes andmetes ei kajastu. Põltsamaa valla elanikel on võimalus oma haljastujäätmeid üle anda korraldatud jäätmeveo raames, viia Põltsamaa jäätmejaama või kohtkompostida.

Koduaedades tekkivate haljastujäätmete koguste vähendamiseks propageeritakse nende kohapealset kompostimist. Kompostimise puhul teavitatakse elanikke sellega kaasnevatest nõuetest ja propageeritakse kompostrite või kompostiaunade kasutamist.

Kompostimise arendamiseks on oluline:

- kompostimisplatsi olemasolu vallas;
- haljastujäätmete äraandmise võimaluse tagamine vallas;
- köögi- ja sööklajäätmete äraandmise soodustamine võrreldes segaolmejäätmetega (näiteks veohinna kaudu);
- koduse kompostimise propageerimine;
- järelevalve tugevdamine jäätmehoolduseeskirja täitmise üle, kus biojäätmete konteineri kasutamine on kohustuslik.

Põltsamaa valla eesmärgiks on saavutada käesoleva jäätmekava rakendamise perioodil olukord, kus köögi- ja sööklajäätmete kogumisega on hõlmatud kõik jäätmevaldajad ning soodustatud on tekkekohal kompostimise rakendamine vastavalt nõuetele.

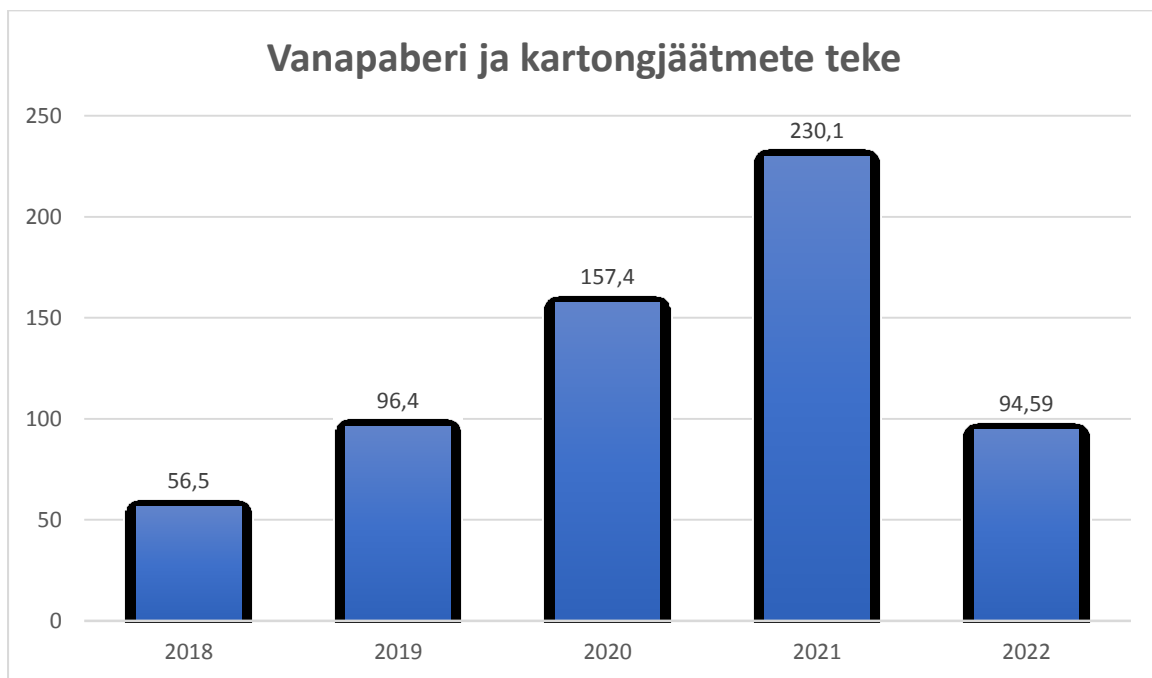
3.6. Paberi- ja kartongjäätmete kogumine ja käitlemine

Paberi- ja kartongjäätmed (20 01 01) on eraldi kogutuna kergesti taaskasutatavad. Vanapaberi taaskasutamiseks on tarvis see eraldada muudest jäätmetest ning vältida selle kvaliteedi langemist. Antud jäätmete koguste vähendamine segaolmejäätmetes on võimalik eelkõige paberi- ja papijäätmete kogumisvõrgustiku rajamise abil. Vanapaber kui materjal kattub osaliselt pakenditega, mis tähendab seda, et jäätmevaldajad koguvad küll liigiti, kuid osa vanapaberi jäätmetest jõuab pakendikonteineritesse. Tulevikus on mõistlik ühildada paberi- ja kartongpakendi jäätmete ning vanapaberi kogumissüsteemid. Ühildamise tulemusena muutub kogumissüsteem jäätmevaldajatele paremini mõistetavaks ning suureneb paberi ja kartongi liigiti kogumise määr.

2023. aastal rakendunud korraldatud jäätmeveo raames on paberi- ja kartongijäätmete kogumine ja üleandmine kohustuslik kortermajades ja ridaelamutes. Samuti äri-, tootmis- ja ühiskondlike hoonete kinnistutel, kus tekib paberi- ja kartongijäätmeid.

Liigiti kogutud paberi- ja kartongjäätmeid on võimalik üle anda korraldatud jäätmeveo raames avalikku kogumisvõrku ja otse jäätmevedajale või ära anda jäätmejaamas.

Keskkonnaagentuuri jäätmearuandluse andmetel koguti Põltsamaa vallas 2022. aastal liigiti 94,59 tonni vanapaberit ja pappi. Lisades sellele juurde segaolmejäätmetes sisalduva paberi ja papi koguse võib eeldada, et vallas tervikuna tekkis kokku ligikaudu 352 tonni vanapaberit ja pappi. Kogutekke kogusele lisandub juurde ka kodumajapidamises kütteks kasutatava vanapaberi ja papi osa, kuid mille kogust ei ole võimalik määrata. **Vanapaberi liigiti kogumise efektiivsus on 27%.** Võrdluseks 2016. aastal oli vanapaberi liigiti kogumise efektiivsus 1,4%.

Joonis 5. Vanapaberi- ja kartongjäätmete tekkemahud Põltsamaa vallas 2018-2022 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Vanapaberi ja kartongi liigiti kogumine on perioodil 2018-2022 jäänud vahemikku 56-230 tonni aastas (joonis 5). Selleks, et suurendada vanapaberi liigiti kogumise efektiivsust, tuleks muuhulgas:

- tõsta inimeste teadlikkust kampaaniate jmt abil;
- muuta vanapaberi üleandmine elanikele mugavamaks, võimaldades näiteks eramajade elanikele vanapaberi kogumiskoti teenust;
- soodustada vanapaberi äraandmist võrreldes segaolmejäätmetega veohinna kaudu;
- ühildada paber- ja kartongpakendi jäätmete kogumine vanapaberi kogumisega;
- tugevdada järelevalvet jäätmehoolduseeskirja täitmise üle, kus vanapaberi konteineri kasutamine on kohustuslik.

3.7. Pakendijäätmete kogumine ja käitlemine

Pakend on mis tahes materjalist valmistatud toode, mis kasutatakse kauba, toormest kuni valmiskaubani hoidmiseks, kaitsmiseks, käsitsemiseks, kättetoimetamiseks ja esitlemiseks kogu tsükli vältel tootjast tarbijani.

Olmejäätmete koostisesse kuuluvatest jäätmeliikidest on liigiti kogumisse kõige laialdasemalt haaratud pakendijäätmed, mille käitlemine põhineb taaskasutusorganisatsioonide korraldatud pakendijäätmete kogumisvõrgustikul. Eestis tegutseb kokku neli akrediteeritud tootjavastutusorganisatsiooni. Neist kolm (OÜ Eesti Pakendiringlus, Eesti Taaskasutusorganisatsioon MTÜ ja OÜ Tootjavastutusorganisatsioon) tegelevad tagatisrahata pakendite ning üks (OÜ Eesti Pandipakend) tagatisrahaga ehk pandipakendite kogumise ja taaskasutamise korraldamisega.

Segapakendid on olemuselt kõige suurema tekkemahuga olmeline jäätmeliik, mille kogumine avaliku võrgu kaudu ei ole olnud efektiivne ja on tekitanud olulisi probleeme kogutud jäätmete kvaliteedi ja liigilise puhtuse osas. Samuti soosib avalik kogumisvõrk kui anonüümne lahendus liigiti kogumise nõuete rikkumist ning toob kaasa pidevaid jäätmereostusi, mille koristamine tekitab Põltsamaa vallale täiendavaid kulusid.

Pakendiseadusest tulenevalt on omavalitsustel pakendi ja pakendijäätmete kogumissüsteemis koordineeriv roll. Kohalik omavalitsus peab kindlaks määrama oma haldusterritooriumil pakendi ja pakendijäätmete kogumisviisid ning sätestama need oma jäätmehooldusekirjas.

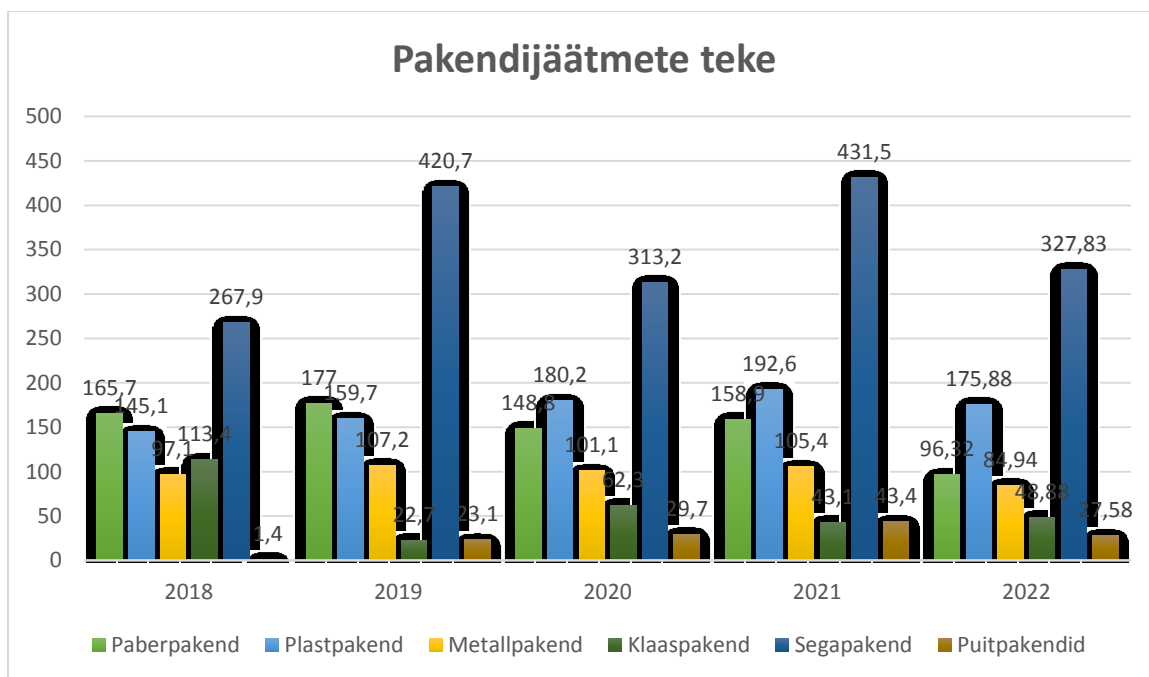
Põltsamaa valla jäätmete liigiti kogumise eesmärgiks on vähendada segaolmejäätmete tekke mahtu, suurendada jäätmete ringlussevõtmist ja muud taaskasutamist kontrollitud viisil.

2023. aastal rakendunud korraldatud jäätmeveo raames on segapakendite kogumine ja üleandmine kohustuslik kõikidele jäätmevaldajatele. Segapakendid tuleb üle anda korraldatud jäätmeveo raames kogumismahutiga või kogumiskotiga.

Pakendite tekkekohas kogumine pakendikotiteenusena eramajadele ning pakendikonteineri teenusena kortermajadele ja asutustele on üks arengusuundadest pakendijäätmete liigiti kogumise efektiivsuse suurendamisel. Pakendikotiga väravast või pakendikonteineriga hoovist pakendite kogumine on oluliselt mugavam kui avaliku pakendipunkti kasutamine ja sellisel moel on taaskasutusorganisatsioonidel võimalik koguda paremini sorteeritud ja puhtamaid pakendijäätmeid. Tekkekohal kogumisega välditakse avalike pakendikonteineritega kaasnevat risustamist.

Klaaspakendid on jäätmeliik, mille suunamine materjalina ringlusesse on võimalik 100% lähedases mahus, mistõttu on oluline seda jäadet võimalikult efektiivselt koguda. Klaasijäätmete liigiti kogumise puhul on tekkekohal üleandmine kohustuslik korterelamutes ja ridaelamutes, samuti äri-, tootmis- ja ühiskondlike hoonetega hoonestatud kinnistutel, kus tekib klaaspakendit. Ülejäänud jäätmevaldajad saavad klaasijäätmeid anda avalikku kogumisvõrku, mis on korraldatud jäätmeveoga hõlmatud.

Pakendijäätmete kogumise edendamisel on eesmärgiks edendada koostööd taaskasutusorganisatsioonidega selliselt, et suurendada tekkekohal kogumist. Vastavalt kokkulepetele taaskasutusorganisatsioonidega likvideeritakse avalik segapakendite kogumisvõrk järk-järgult ning avalik klaaspakendite kogumisvõrgustik jääb alles.

Joonis 6. Pakendijäätmete teke ja liigiti kogumine Põltsamaa vallas 2018-2022 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Jooniselt 6 on näha, et peaaegu kõikide pakendiliikide tekke puhul on viimasel aastal olnud langus ning vähesel määral on tõusnud klaaspakendite teke.

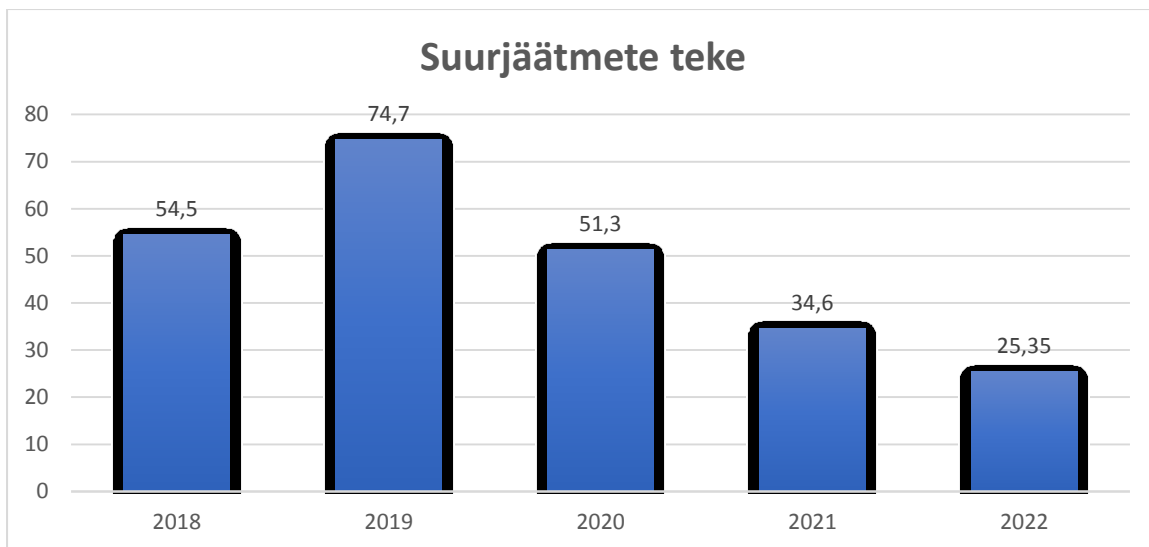
2022. aasta jäätmearuandluse järgi koguti pakendijäätmeid liigiti 757,4 tonni, lisades juurde segaolmejäätmetes sisalduva koguse, tekkis vallas hinnanguliselt 1179,4 tonni pakendijäätmeid. **Seega on pakendijäätmete liigiti kogumise efektiivsus 64%.** Võrdluseks 2016. aastal oli pakendijäätmete liigiti kogumise efektiivsus 67%.

Jäätmete liigiti kogumise edendamine eeldab jätkuvat ja regulaarset teavitamist. Teavitustöö käigus tuleb infot levitada meedias, ajalehes, internetis, kauplustes, valla avalikes teabepunktides. Vajalik on pidev inimeste informeerimine pakendite liigiti kogumise vajadusest ning pakendijäätmete konteinerite sihtotstarbest vältimaks pakendikonteinerite kasutamist olmejäätmete tarbeks. Elanikkonna teavitamine on pidev tegevus, mida tuleb teha kogu jäätmekava perioodil 2024–2029.

3.8. Suurjäätmete kogumine ja käitlemine

Suurjäätmed on suuregabariidilised esemed, näiteks mööbliesemed, vaibad, madratsid, kraanikausid, wc-potid jne. Suurjäätmetena ei käsitleta romuautosid ja autorehve, elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmeid, sh külmikud, pesumasinad, telerid.

Vastavalt jäätmeseadusele peab suurjäätmete kogumiskoht asuma jäätmevaldajast maksimaalselt 15 km kaugusel. Suurjäätmeid on võimalik üle anda korraldatud jäätmeveo raames korraldatavatel kogumisringidel või viia Põltsamaa jäätmejaama või Puurmani kogumispunkti.

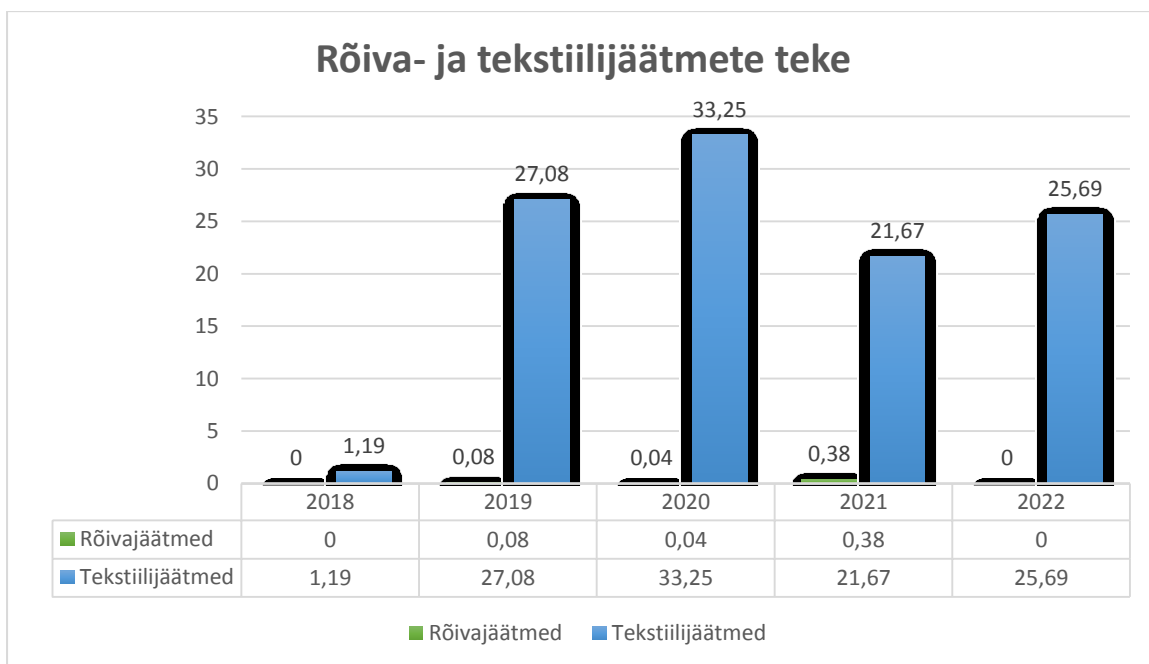

Joonis 7. Suurjätmete teke ja liigiti kogumine Põltsamaa vallas 2018-2022 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Põltsamaa valla eesmärgiks on tagada jäätmevaldajatele mugavate võimaluste olemasolu suurjätmete üleandmisel ning soosida suurjätmete üleandmist korraldatud jäätmeveo raames.

3.9. Tekstiili ja rõivajätmete kogumine ja käitlemine

Vastavalt sortimisuuringule moodustavad rõiva- ja tekstiilijätmed (jäätmekoodid 20 01 10 ja 20 01 11) Eestis keskmiselt 5,81% segaolmejäätmetest. Arvutuslikult anti 2022. aastal koos segaolmejäätmetega rõiva- ja tekstiilijätmeid üle 88 tonni. Materjalina üldjuhul segaolmejäätmetes sisalduvad rõiva ja tekstiilijätmed taaskasutamiseks ei sobi, kuna on sageli määrduvad ning sisaldavad detailelemente (lukud, nõöbid), mille eemaldamine on keerukas.

Joonis 7. Rõiva- ja tekstiilijäätmete teke ja liigiti kogumine Põltsamaa vallas 2018-2022 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Rõiva- ja tekstiilijäätmeid saab ära anda korraldatud jäätmeveo kogumisringide raames või Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani kogumispunktis. Rõivaste korduskasutus on levinud tegevus ja neid andmeid ei ole võimalik kajastada ametlikus statistikas.

Tekstiili- ja rõivajäätmete tekke vältimisel on eelistatud lahenduseks korrigeerida tarbimisharjumusi ja vähendada nn kiirmoe tööstuse toodete tarbimist. Olemasolevaid taaskasutamiseks kõlblikke esemeid on otstarbekas viia taaskasutuskeskustesse. Käesoleva kava koostamise hetkel puuduvad Eestis teenused ja nõudlus tekstiilipõhiste, olmelise tekkega jäätmete tööstuslikus mahus käitlemiseks materjalina taaskasutamise eesmärgil.

3.10. Probleemtoodete jäätmete kogumine ja käitlemine

Eestis kehtiv jäätmeseadus kehtestab nn probleemtoodetele tootjavastutuse põhimõtte, mis tähendab, et tootja on kohustatud tagama tema valmistatud, edasimüüdud või sisseveetud probleemtoodest tekkivate jäätmete kokku kogumise ja nende taaskasutamise või kõrvaldamise. Probleemtoodet on kõik tooted, mille jäätmed võivad põhjustada kõrgendatud riske inimese tervisele ja keskkonnale. Siiani on reguleeritud probleemtoodete käitlust koos teiste ohtlike jäätmetega, kuid nende kõrgendatud riskist tulenevalt tuleb nende käitlemisele täiendavat tähelepanu pöörata.

Probleemtoodet on:

- 1) patareid ja akud;
- 2) mootorsõidukid ja nende osad;
- 3) rehvid;
- 4) elektri- ja elektroonikaseadmed ja nende osad;
- 5) põllumajandusplast.

Tabel 5. Probleemtoodete tekkemahud aastatel 2018 – 2022, kogus tonni/aastas (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Jäätmeliik	Jäätmekood	2018	2019	2020	2021	2022
Pliiakud	16 06 01*	17,97	20,78	15,02	32,81	22,94
Patareid ja akud	20 01 33*	0,55	0,54	0,54	0,32	0,32
Vanarehvid	16 01 03	60,53	32,03	35,11	99,43	76,58
Romusõidukid	16 01 04*	50,60	73,16	146,70	89,87	55,18
Elektri- ja elektroonika-seadmed	20 01 23* 20 01 35* 20 01 36	52,99	56,05	55,92	48,75	41,62
Plastijäätmed	02 01 04	60,77	11,34	25,70	40,42	28,45
KOKKU		243,41	193,90	278,99	311,60	225,09

Patareid ja akud

Tootja on kohustatud kantavate patareide ja akude ning mootorsõidukite patareide ja akude jäätmel tarbijalt turustaja müügikohtade kaudu tagasi võtma tasuta, sõltumata sellest, kas tarbija kavatses osta uue patarei või aku või mitte. Tootja varustab turustajat kogumiseks vajaliku kogumismahutiga.

Tootja on kohustatud patareide ja akude turustajalt, kohalikul omavalitsuselt ning kohaliku omavalitsuse jäätmejaama halduslepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt patarei- ja akujäätmel tasuta tagasi võtma.

Patareide ja akude tootjavastutuse kohustusega tegeleb MTÜ EES-Ringlus ja MTÜ Eesti Elektroonikaromu. Patareid ja akud saab viia müügikohta, Põltsamaa jäätmejaama, Puurmani kogumispunkti või muudesse nõuetele vastavatesse kogumispunktidesse.

Romusõidukid ja rehvid

Mootorsõidukite ja nende osade (sh rehvide) tagasivõtmise peavad tootja-vastutuse põhimõttel ellu rakendama ja finantseerima tootjad ja turustajad, kes võivad selle ülesande delegerida jäätmekäitlejatele.

Romusõiduk on ohtlik jääde, mida tohib käidelda ainult ohtlike jäätmel käitlemise õigust omav ettevõtja. Romusõiduki käitluskoha (kogumiskoht, lammutuskoda) tegevus peab vastama kõikidele seadusega sätestatud nõuetele. Romusõidukite kogumine ja tootjale tagastamine tuleb tootjal korraldada selliselt, et romusõiduki omanikule oleks romusõidukist loobumine võimalikult mugav ning romusõiduki kogumiskohta üleandmine võimalik vähemalt tema elukohajärgse maakonna piires. Romusõidukeid võetakse vastu autolammutustes ja vanametalli vastuvõtupunktidel.

Vanarehvide kogumiseks on MTÜ Rehviringlus loonud tootjavastutussüsteemi.

Vanarehvid saab viia Põltsamaa jäätmejaama, Puurmani kogumispunkti või hooldustöökotta viimase nõusolekul.

Elektri- ja elektroonikaseadmete jäätmel

Elektri- ja elektroonikaseadmeid koguvad ja käitlevad peamiselt kaks tootjavastutusorganisatsiooni: Mittetulundusühing Eesti Elektri- ja Elektroonikaseadmete Ringlus ja Mittetulundusühing Eesti Elektroonikaromu. Lambijäätmel kogub ja käitleb Ekogaisma Eesti OÜ.

Turustaja on kohustatud oma müügikoha kaudu, mille müügipind on vähemalt 400 m², elektri- ja elektroonikaseadmed kasutajalt tasuta vastu võtma turustava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektriromu või mille väline mõõt ei ületa 25 cm. Kui kodumajapidamises kasutatava elektri- ja elektroonikaseadme turustaja ei ole mööda avalikke teid 10 km raadiuses kodumajapidamiste elektroonikaromude kogumiskohta, peab tootja turustaja müügikoha kaudu füüsiliselt isikult tasuta tagasi võtma talle müüdava seadmega sama liiki ja sama otstarvet täitvast seadmest tekkinud elektroonikaromu, sõltumata sellest, kas see füüsiline isik on soetanud või soetab turustajalt samalaadse seadme.

Tootja on kohustatud turustajalt ja Põltsamaa valla kogumiskohtade kodumajapidamiste elektroonikaromud (ka saastunud) tasuta vastu võtma, sõltumata üleantavate

elektroonikaromude arvust. Tootja on kohustatud tagasi võtma kõik elektroonikaromud ka siis, kui alates 1. jaanuarist 2019. a kehtima hakanud kogumise määr 65% on saavutatud.

Elektri- ja elektroonikaseadmeid saab viia kauplusesse (seade ei tohi olla rüüstatud), kust kavatsetakse osta uus samalaadne toode. Nimetatud jäätmeid saab üle anda Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani kogumispunktis või muus nõuetele vastavas elektroonikaromude kogumiskohas.

Põllumajandusplasti

Põllumajandusplasti (jäätmekood 02 01 04) koguti 2022.a 28 tonni. Põllumajandusplasti kogutakse peamiselt otse ettevõtete juurest.

Tootja on kohustatud põllumajandusplasti jäätmed piiramata koguses tasuta tagasi võtma:

- 1) põllumajandusplasti kasutajalt;
- 2) kohalikul omavalitsuselt;
- 3) kohaliku omavalitsuse jäätmejaama lepingu alusel haldavalt jäätmekäitlejalt.

Põllumajandusplasti liigiti kogumise edendamiseks tuleb teostada järelevalvet tootjatele pandud kohustuste täitmise üle ja teavitada regulaarselt põllumajandusplasti kasutajaid põllumajandusplasti tasuta äraandmise võimalustest. Alates 01. jaanuarist 2013 peavad olema kõigis põllumajandusplasti müügikohtades üleval teated, kuhu saab põllumajandusplasti jäätmeid tagastada (asukohad ja telefoninumbrid, kust on võimalik saada asjakohast infot).

Põltsamaa valla eesmärgiks on tagada oma haldusterritooriumil nõuetele vastava kogumislahenduse toimimine kõikide probleemtoodete osas.

3.11. Ohtlike jäätmete kogumine ja käitlemine

Jäätmeseaduse § 65 lõike 2 kohaselt kohustub kohalik omavalitsus oma haldusterritooriumil korraldama kodumajapidamistes tekkivate ohtlike jäätmete kogumist ja üleandmist jäätmekäitlejatele.

Ohtlike jäätmeid tekib nii majapidamistes kui ettevõtetes. Majapidamistes jääb üle peamiselt vanu akusid, patareisid, värvijäätmeid, ohtlike pakendeid, vanu ravimeid ja päevalguslampe jmt. Ettevõtetes tekib nii spetsiifilisi tootmisjääke kui majapidamisega sarnaseid ohtlike jäätmeid. Ohtlikud jäätmed peab eraldama nende tekkekohas, kuna need kujutavad ohtu nii inimese tervisele kui ka keskkonnale.

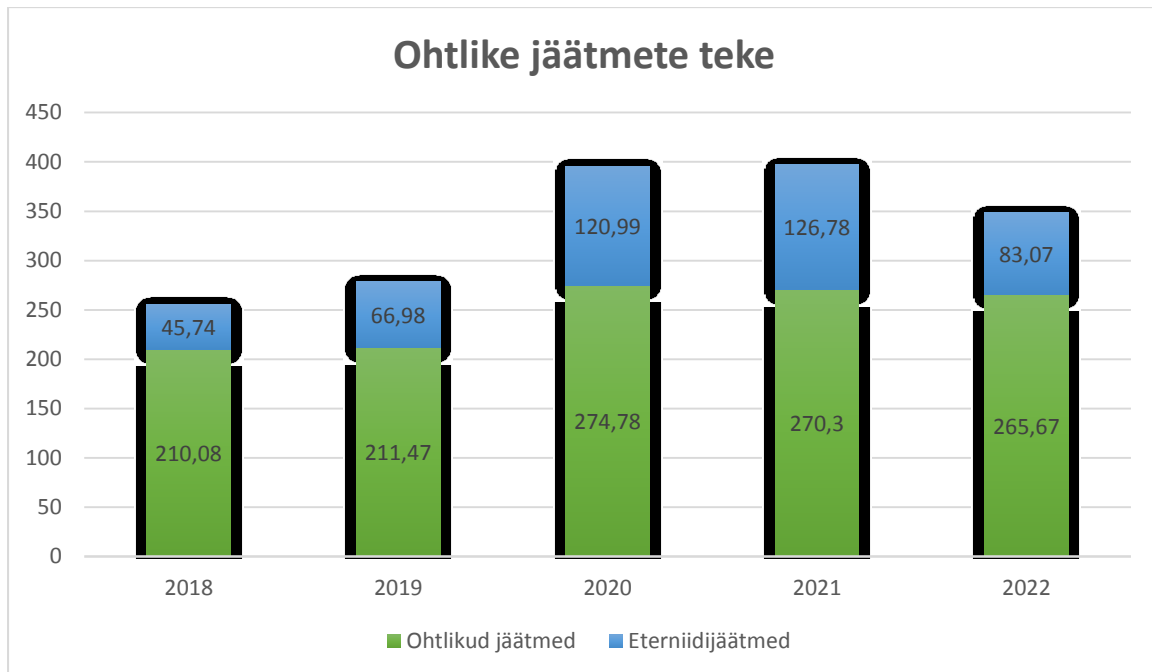
Ohtlike jäätmetena käsitletakse ka eterniidijäätmeid ja muid asbesti sisaldavaid ehitusmaterjale. Asbestist materjale enam ehituses ei kasutata, seega tekib kogu ohtlik materjal vanade ehitiste renoveerimise-lammutamise tulemusena.

Ohtlikud jäätmed tuleb viia Põltsamaa jäätmejaama või Puurmani kogumispunkti või anda üle vastavat õigust omavale jäätmekäitlejale. Ravimid viia lähimasse apteeki, Põltsamaa jäätmejaama või Puurmani jäätmepunkti.

Võimaluse korral ja projekti rahastusel korraldatakse ohtlike jäätmete ja eterniidijäätmete kogumisreide. Üldjuhul toimuvad kogumisringid kevadeti ning info on leitav vallavalitsuse veebilehelt. Kogumisringide toimumist rahastatakse osaliselt Keskkonnainvesteeringute

Keskuse toetusprogrammidest. Viimati korraldati eterniidijäätmete kogumist 2020. aastal ning kodumajapidamises tekkinud eterniidijäätmeid sai tasuta ära anda Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani jäätmepunktis ning kokku koguti 36,84 tonni eterniidijäätmeid.

Joonis 8. Ohtlike jäätmete teke Põltsamaa vallas 2018-2022 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Siinkohal tuleb arvestada, et koguse arvutamisel on kokku liidetud ohtlikud kasutuselt kõrvaldatud elektri- ja elektroonikaseadmed, ohtlikud ehitusjäätmed, teised ohtlikud jäätmed (näiteks värvijäägid, õlid, filtrid jne) ja ohtlikud tervishoiujäätmed.

Ohtlike jäätmete liigiti kogumise edendamisel ja ohutu käitlemise tagamisel on Põltsamaa valla peamiseks eesmärgiks:

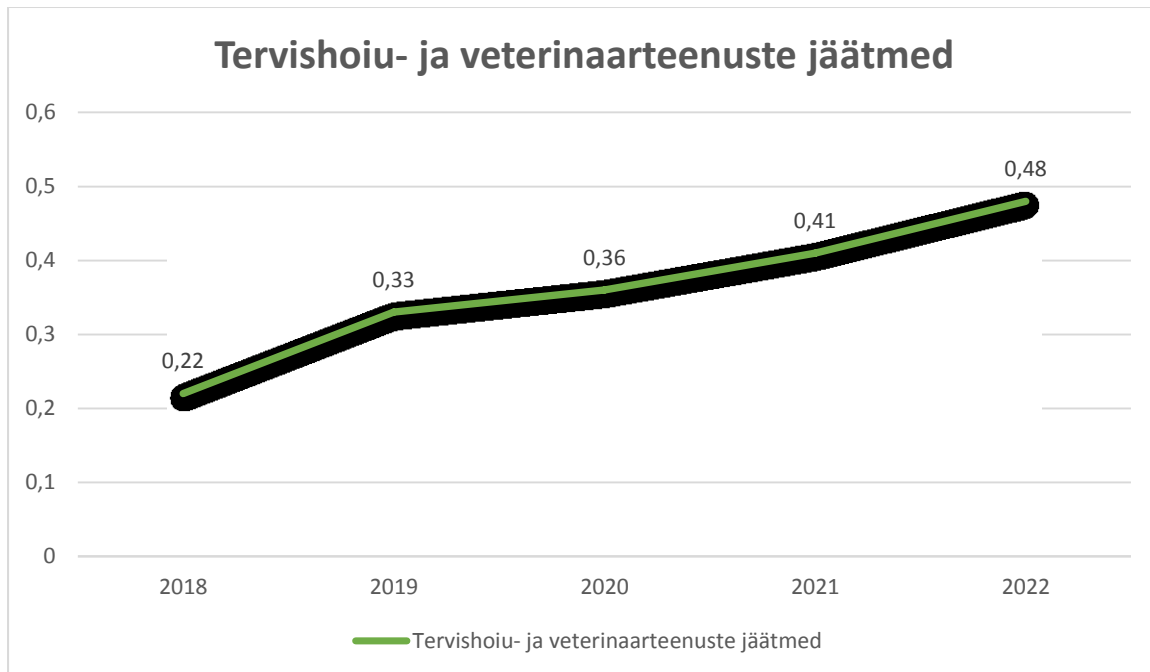
- jätkata ohtlike jäätmete vastuvõtmist Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani jäätmepunktis;
- jätkata võimalusel kogumisringide teostamist;
- rakendada tegevusi jäätmevaldajate teadlikkuse tõstmiseks nii ohtlike jäätmete kogumise kui üleandmise võimaluste osas.

3.12. Tervishoiu- ja veterinaarteenuste käigus tekkinud jäätmete kogumine ja käitlemine

Tervishoiul tekkivate jäätmete käitluse riikliku juhendmaterjali järgi on riiklikul tasandil paika pandud tervishoiu jäätmete kogumispunktid teise ja kolmanda tasandi haiglate juures. Tervishoiuasutustes peab riskijäätmeid koguma kindlasti olmejäätmetest eraldi ja tekkivad jäätmed suunama käitlemiseks riskijäätmete käitlussüsteemi.

Ohtlike jäätmeid tekitavad ettevõtted (sh meditsiinasutused) peavad sõlmima ohtlike jäätmete üleandmiseks lepingu vastavat keskkonnakaitsele oma ettevõttega. Ohtlike jäätmete kogumiseks peavad ettevõtted rajama või leidma spetsiaalse koha, mis on vastavalt märgistatud, ning kogumiseks tuleb kasutada spetsiaalset jäätmetaarat. Samuti peavad eelnimetatud ettevõtted vastu võtma ettevõttesisesed jäätmekäitluseeskirjad. Ohtlike jäätmete kogumise ja üleandmisega seotud kulud katavad ettevõtted ise. Jäätmete üleandmise tõestamise aluseks on ohtlike jäätmete saatekiri.

Perioodil 2018-2022 on Keskkonnaagentuuri andmetel tervishoiuteenuste jäätmete teket olnud Põltsamaa vallas vahemikus 0,22-0,48 tonni aastas (joonis 9).

Joonis 9. Põltsamaa vallas tervishoiu- ja veterinaartenuste jäätmete teke 2018-2022 aastal (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Tervishoiu asutuste jäätmete käitlemise täpsed tingimused sätestatakse jäätmehoolduseeskirjas. Tervishoiujäätmete käitlemise juhendmaterjalid on leitavad Terviseameti kodulehelt: <https://www.terviseamet.ee/et/nakkushaigused-menuu/tervishoiutootajale/nakkusohutuse-juhendid-ja-soovitused>

Põltsamaa valla eesmärkideks on tagada oma haldusterritooriumil tegutsevate tervishoiu ja veterinaartenuste osutajate poolt nõuetele vastava jäätmekogumise ja käitlemise korraldamine, teostades selles koostööd nii ettevõtetega kui asjaomaste järelevalveasutustega.

3.13. Ehitus- ja lammutusjäätmete kogumine ja käitlemine

Ehitusjäätmed on ehitus-, remondi- ja lammutusjäätmed, mittekasutatav väljaveetav pinnas, puidu, metalli, betooni, telliste, ehituskivide, klaasi ja muude ehitusmaterjalide jäätmed, sh need, mis sisaldavad asbesti ja teisi ohtlike jäätmeid, mis tekivad ehitamisel ja remontimisel ning mida ehitusobjektile töde tegemiseks ei kasutata.

Ehitusjätmete käitlemise küsimused tuleb lahendada juba ehitise projekteerimise etapis. Ehitise vastuvõtmisel tuleb muude dokumentide hulgas esitada õiend jätmete nõuetekohase käitlemise kohta. Ehitusjätmete käitlust reguleerib Põltsamaa valla jäätmehoolduseeskiri, mille alusel vastutab ehitusjätmete nõuetekohase käitlemise eest jäätmevaldaja kuni nende taaskasutamiseni või üleandmiseni jäätmevedajale.

Eraisikud saavad ehitusjätmeid üle anda Põltsamaa jäätmejaamas ja kasutada jäätmekäitlusettevõtete teenuseid, ettevõtted saavad kasutada jäätmekäitlusettevõtete teenuseid.

Tabel 6. Põltsamaa vallas ehitus- ja lammutusjätmete tekkemahud perioodil 2018-2022 (allikas: JATS ja Keskkonnaportaal).

Jäätmeliik	2018	2019	2020	2021	2022
17 01 Betooni-, tellise-, plaadi- või keraamikatootesevad	2 931,37	3 821,36	485,56	1797,07	1826,42
17 02 Puit, klaas ja plast	40,04	82,96	37,65	24,81	123,84
17 03 Bituumenitaolised segud	0,003	0	1,86	0	0,92
17 04 Metallid	778,41	709,58	842,61	1310,19	1224,26
17 05 Kivid, pinnas ja süvenduspinnas	9 086,93	30 939,44	33 989,93	45 971,57	19 635,17
17 06 Asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	45,76	66,98	120,99	128,35	83,08
17 08 Kipsipõhised ehitusmaterjalid	22,80	0	0	0	0
17 09 Muu ehitus- ja lammutussegapraht	328,96	214,94	198,80	509,32	357,29
KOKKU	13 234,27	35 835,26	35 677,40	49 741,31	23 250,98

Ehitus- ja lammutusjätmete kogused sõltuvad iga-aastastest ehitustööde mahtudest (tabel 6).

Ehitus- ja lammutusjätmete kogumise peamiseks eesmärgiks on jäätmekoguste ja jätmete ohtlikkuse vähendamine. Eesmärgi täitmisel on peamine roll tööde teostajal, kes mõistliku töökorralduse ja tööde parema organiseerimisega saab ehitus- ja lammutustöödel eelnimetatud jätmete teket vältida või koguseid vähendada.

Ettevõtte eesmärgiks peab olema:

- 1) suurendada korduskasutatavate materjalide kasutamist;
- 2) vähendada materjalide raiskamist tööde kõigil etappidel;
- 3) vähendada ohtlike ainete kasutamist;
- 4) eraldada ja koguda ehituse kõigis etappides tekkivad ohtlikud jäätmed (asbesti sisaldavad materjalid, saastunud kivid, pinnas, immutatud puit);
- 5) eraldada lammutusjätmete hulgast turuväärtust omavad materjalid;
- 6) eraldada lammutusjätmete hulgast materjalid, mis võivad jätmete edasisel töötlemisel ja kasutamisel põhjustada ehitise kvaliteedi langust.

Ehitus- ja lammutusjätmete (tavajätmete) taaskasutamine teede ehitusel, maa-alade planeerimisel, täitmisel, taastamisel ja korrastamisel on lubatud vastavuses kehtivate planeeringutega või ehitusprojektidega (mille kohta on väljastatud ehitusluba).

Jätmete ajutine ladustamine või hoidmine taaskasutuskohas enne taaskasutamise alustamist või taaskasutamise kestel ei tohi põhjustada jätmete või neist lähtuvate saasteainete sattumist keskkonda. Kui ajavahemik jätmete, v.a asfaltbetooni jätmete tekke ja taaskasutamise vahel on pikem kui 9 kuud, peab jätmete ladustamine toimuma selleks kohandatud laoplatsil. Nimetatud tegevuste korral juhindutakse keskkonnaministri 21.04.2004 määruse nr 21 tingimustest.

Alates 2003. aastast on Põltsamaa Vallavalitsus eelistanud ehitus- ja lammutusjätmete ning maapõueseaduse kohase kaevise taaskasutamist Kuningamäe külas Mäenõlva kinnistul asuva avaliku puhkeala suusamäe ja muu taristu ehitamiseks. Kuna kehtivas detailplaneeringus kavandatud mahud on peagi realiseerumas algatas Põltsamaa Vallavalitsus 2023. aastal uue detailplaneeringu koostamist.

Põltsamaa Vallavalitsuse eelistus taaskasutatavate ehitus- ja lammutusjätmete (tavajätmete) kasutamisel on jätkuvalt Kuningamäe puhkeala arendamine arvestades koostatava detailplaneeringu mahtusid. Ajutisel ladestamisel on lubatud kasutada menetluses oleva planeeringu eskiislahendust.

Kasutuskõlblikke tavajätmeid võetakse vastu nii eraisikutelt kui asutustelt.

Ohtlike ehitus- ja lammutusjätmete kogumine ehitusobjektidel peab toimuma spetsiaalsetes kogumiskonteinerites ning tekkinud jäätmed tuleb otse üle anda ohtlike jätmete käitluslitsentsi omavale ettevõttele.

Metallijätmed

Metallijätmete hulka kuuluvad jäätmed, mis peaausjalikult koosnevad värvilistest metallidest, mustmetallidest või nende sulamitest. Ligikaudu 80% olmejätmete hulka liigituvast metallist on metallpakend. Metallijätmete kokkuostuhind on taganud taaskasutamise, vaid väike osa satub prügilasse koos olmejätmete või ehitusprahiga. Metallijätmeid saab üle anda vanametalli kokkuostjatele, viia Põltsamaa jäätmejaama või Puurmani kogumispunkti.

Puidujätmed

Puidujätmete taaskasutamisel tuleks eelkõige tähelepanu pöörata nende taaskasutamisele läbi soojusenergia tootmise. Mittepõlevate või raskesti põlevate puidujätmete kõrvaldamine või taaskasutamine toimub vastavat jäätmekäitleja registreerimistõendit, jäätmeluba või keskkonnakompleksluba omavas jäätmekäitluskohas. Ohtlike ainetega töödeldud puidujätmeid käsitletakse ohtlike jäätmetena ning need tuleb üle anda otse ohtlike jätmete käitluslitsentsi ja jäätmeluba omavale ettevõttele. Puidujätmeid võetakse vastu Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani kogumispunktis.

3.14. Jäätmekäitluskohad Põltsamaa vallas

Jäätmekäitluskohtade rajamisel tuleb arvestada nende kaugust olulisematest omavalitsuse territooriumil asuvatest tõmbepunktidest, et ühildada elanike oluliste tegemistega ka sorteeritud jätmete ära andmine ja vältida selleks lisakulutuste tegemist. Käesoleval ajal on omavalitsustes jätmete liigiti kogumiseks kasutuses mitmed erinevad jäätmekäitluskohad ja -viisid.

Jäätmeseadusele vastavalt tuleb jäätmete kõrvaldamisel ja segaolmejäätmete taaskasutamisel, läheduse põhimõtet rakendades, vedada jäätmed lähimasse nõuetele vastavasse prügilasse või jäätmejaama, kus toimub edasine jäätmete töötlemine.

Keskkonnaagentuuri andmebaasi Keskkonnaportaali andmetel asuvad Põltsamaa vallas jäätmekäitluskohtadena elanikkonnale kasutamiseks Põltsamaa jäätmejaam ja Puurmani jäätmekogumispunkt. Ülejäänud jäätmekäitluskohad on seotud ettevõtete tegevusega (põllumajandus ettevõtted, metallijäätmete käitluskohad, pinnasetäitekohad, lubjakivikarjäärid). Elanikkonna teenindamisele on otseselt suunatud (kava koostamise ajal) ehitus ja puidujäätmete käitlusele (kogumisele ja sortimisele) orienteeritud Kuningamäe külas asuv Saekoja jäätmekäitluskoht (Põltsamaa Greid OÜ) ja Põltsamaa linnas Pargi tänav 1 asuv metallijäätmete kogumisele orienteeritud teenindusplats (Rao Metall OÜ). Kuna igasugune jäätmete käitlus on reguleeritud kas keskkonnalubade või registreeringutega, siis on nii load kui käitlejad ettevõtluse osa ja pidevas muutuses.

3.14.1 Põltsamaa jäätmejaam

Jäätmejaama asukoht on Põltsamaa vallas ca 1 km kaugusel Põltsamaa linnast, Põltsamaa - Jõgeva mnt ja Tallinn-Tartu-Võru-Luhamaa mnt ristumiskoha vahetus läheduses Pauastvere külas. Jäätmejaam on kujunenud oluliseks jäätmehooldussüsteemi osaks, kus piirkonna kohalikud elanikud saavad üle anda sorteeritud jäätmeid. Taaskasutatavad jäätmed suunatakse ümbertöötlemisse, ladestamisele kuuluvad jäätmed viiakse jäätmejaamast edasi prügilasse.

Keskkonnaministri määruse järgi „Olmejäätmete liigiti kogumise ja sortimise nõuded ja kord ning sorditud jäätmete liigitamise alused“ peab jäätmejaama tehniline varustus tagama vähemalt järgmiste olmejäätmeliikide vastuvõtmise elanikkonnalt:

- paber ja kartong (20 01 01);
- plastid (20 01 39);
- metallid (20 01 40);
- klaas (20 01 02);
- biolagunevad aia- ja haljastujäätmed (20 02 01);
- biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed (20 01 08);
- bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastujäätmed (20 02 02, 20 02 03);
- pakendid (15 01), sealhulgas paber- ja kartongpakendid (15 01 01), plastpakendid (15 01 02), puitpakendid (15 01 03), metallpakendid (15 01 04), komposiitpakendid (15 01 05), klaaspakendid (15 01 07) ja tekstiilpakendid (15 01 09);
- puit (20 01 38);
- tekstiil (20 01 10, 20 01 11);
- suurjäätmed (20 03 07);
- probleemtoodete jäätmed (20 01 21*, 20 01 23*, 20 01 34, 20 01 35*, 20 01 36);
- ravimijäätmed (20 01 32, 20 01 31*, 20 01 95*, 20 01 96*, 20 01 97*, 20 01 98*);
- ohtlikke jäätmeid (20 01) ning olmes tekkinud ohtlikke aineid sisaldavad või nendega saastunud pakendid (15 01 10)*.

Jäätmejaam on mõeldud eelkõige kodumajapidamistest pärinevate jäätmete kogumiseks ja edasisele käitlemisele suunamiseks.

Põltsamaa jäätmejaamas võetakse elanikelt tasuta vastu vanapaberit, pakendijäätmeid, ohtlikke jäätmeid, penoplastijäätmeid, metallijäätmeid, elektri- ja elektroonikajäätmeid ja vanarehve. Ülejäänud liigiti kogutud jäätmeid saab ära anda tasu eest.

Tabel 7. Põltsamaa jäätmejaamas kogutud jäätmekogused aastatel 2019-2022 (allikas: jäätmejaama operatori jäätmearuanded)

Jäätmekood	Jäätmeliik	2019	2020	2021	2022
03 01 05	Saepuru, sh puidutolm, laastud	0,0	26,08	0,0	0,0
15 01 01	Paber- ja kartongpakendid	15,81	14,07	14,91	10,56
15 01 02	Plastpakendid	1,90	2,28	2,59	3,46
15 01 04	Metallpakendid	0,004	8,68	4,04	0,0
15 01 06	Segapakendid	11,00	14,04	20,64	12,54
16 01 03	Vanarehvid	26,51	14,49	72,92	67,70
17 02 01	Puit	50,08	0,0	3,86	0,0
17 02 02	Aknaklaas	0,0	6,17	14,35	14,87
17 05 03*	Kivid ja pinnas	7780,7	8228,78	8673,24	4855,52
17 05 04					
17 05 06*	Asbesti sisaldavad ehitusmaterjalid	17,37	23,69	23,97	19,46
17 09 04	Ehitus- ja lammutusjätmed	57,88	76,22	74,68	88,68
19 08 05	Olmereovee puhastussetted	1739,82	943,72	1518,46	1451,91
19 12 07	Puit	1414,88	2469,37	1026,15	1217,56
20 01 01	Paber ja kartong	10,03	11,81	13,59	13,39
20 01 02	Klaas	19,45	11,74	2,64	1,12
20 01 11	Tekstiil	23,57	31,65	18,82	24,82
20 01 23*	Elektri- ja elektroonikajätmed	40,32	44,67	40,53	33,91
20 01 35*					
20 01 38	Puit	0,0	51,52	48,5	75,62
20 01 39	Plastid	22,06	17,59	23,26	23,74
20 01 40	Metallid	7,22	0,0	2,1	4,58
20 02 01	Biolagunevad jätmed	62,90	281,58	435,47	17,99
20 03 01	Segaolmejäätmed	1,70	1,21	0,69	0,93
20 03 07	Suurjäätmed	56,71	31,62	22,63	3,80
*	Ohtlikud jätmed	11,32	13,34	10,34	12,17
Kokku		11 371,23	12 324,32	19 287,46	7954,33

Jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise suurendamiseks on vaja laiendada ja kaasajastada taristut ja arendada jätkusuutlikku tegevust.

Plaanitavad tegevused Põltsamaa jäätmejaama arendamisel:

- arendada jäätmejaama juurde ringmajanduskeskus, et luua mugavad lahendused kasutuselt kõrvale jäänud eseme taaskasutusse suunamiseks;
- jäätmejaamas jäätmete üleandmisel andmeid automatiseerida (nt EVALD jäätmemooduli abil) ;
- jäätmematerjalide lokaalse taaskasutamise edendamiseks rakendada köögi- ja sööklajajäätmete kompostimist Põltsamaa jäätmejaamas ning võtta valla haldusterritooriumil kasutusse valla biolagunevatest jäätmetest toodetud komposti.

3.14.2 Puurmani kogumispunkt

Põltsamaa vallas Puurmani alevikus Jäätmejaama kinnistul asub Puurmani jäätme kogumispunkt. Kogumispunkti ülesanne on laiendada liigiti kogutavate jäätmete kogumisvõrgustikku ning toetada Põltsamaa jäätmejaama tööd, et tagada jäätmejaamast kaugemal elavatele inimestele jäätmete liigiti kogumise võimalus tekkekoha lähedal.

Puurmani kogumispunktis võetakse vastu pakendijäätmeid, vanapaberijäätmeid, ohtlikke jäätmeid ja elektroonikajäätmeid, suurjäätmeid, ehitusjäätmeid, biolagunevaid jäätmeid, tekstiilijäätmeid, kodumajapidamises tekkinud klaasi, plasti, puidu ja metallijäätmeid ja vanarehve.

4. ANDMEID MINEVIKUS SAASTUNUD JÄÄTMEKÕRVALDAMISKOHTADE NING NENDE KORRASTAMISEKS VÕETAVATE MEETMETE KOHTA

4.1. Jääkreostusobjektid

Jääkreostusobjektidest asub piirkonnas Põltsamaa valla territooriumil Põltsamaa endine asfaltbetoontehas ja Dubrovski pommituslennuväe polügoon, kus jääkreostused on likvideeritud.

4.2. Suletud prügilad

Põltsamaa vallas asunud endised Umbusi ja Pisisaare prügilad on jäätmete ladestamiseks suletud ning korrastatud. Prügi ebaseaduslikku juurde toomist ei ole täheldatud.

5. HINNANG JÄÄTMEVOOGUDELE TULEVIKUS

Peamised jäätmeteket mõjutavad tegurid on üldine majanduslik olukord ning rahvaarvu muutus. Reeglina suureneb olmejäätmete teke koos elanikkonna majandusliku seisundi paranemisega ning elanikkonna pideva vähenemisega kaasneb ka jäätmetekke vähenemine.

Viimastel aastatel on Põltsamaa vallas olmejäätmete teke kasvanud. Märgata on segaolmejäätmete tekke tõusu ning liigiti kogutud jäätmete vähenemist. Lähtudes asjaolust, et liigiti kogumisega liigutakse kohtkogumise poole ja üha rohkem jäätmeliike on tulevikus võimalik tekkekohas korraldatud jäätmeveo raames ära anda võib prognoosida, et segaolmejäätmete osakaal edaspidi siiski langeb. Elanikkonna keskkonnateadlikkuse arendamine aitab eeldatavalt kaasa jäätmete liigiti kogumise paranemisele, lisaks muutub kõikidele jäätmevaldajatele kohustuslikuks nii mitmegi jäätmeliigi eraldi kogumine, mis omakorda vähendab segaolmejäätmete kogust, kuid samal ajal suurendab liigiti kogutud jäätmete kogust.

Teiste jäätmeliikide (suurimateks on ehitus- ja lammutusjäätmete, erinevad tootmisjäätmed) teket mõjutab enim era- ja ettevõtlussektori tegevused antud jäätmete tekitamisel, mis omakorda on mõjutatud üldises majandusolukorrast ning valla uute ettevõtete tekkimisest.

Euroopa Liidu poolt ellu kutsutud kliimaneutraalsuse saavutamise ja ringmajanduslikule majandusmudelile ülemineku eesmärk nõuab muutusi ka jäätmete käitlemises, pannes fookuse jäätmematerjalide väärindamisele. Jäätmete minimaalses mahus sorteerimisest ja

ajutisest vaheladustamisest enam ei piisa ning vältimatu on uute investeeringute teostamine kaasaegsetesse sorteerimis- ja ringlussevõtu lahendustesse. Riigi poolt planeeritavad uued piirangud jäätmete ladestamisel annavad omakorda positiivse tõeke liigiti kogumise süsteemi arengule ja vajalikkusele, mis omakorda peaksid looma eeldused kvaliteetsema andmestiku tekkeks kõikide jäätmeliikide osas.

Jäätmevoogude arengu seiret ja analüüsi teostab omavalitsus koostöös MTÜ-ga Eesti Jäätmehoolduskeskus. Analüüside alusel planeeritakse vajaminevaid muudatusi jäätmete tulemuslikumaks käitlemiseks.

6. JÄÄTMETEKKE VÄLTIMINE

Jäätmetekke vältimine on jäätmehierarhia kõige prioriteetsem tase, mida tuleks arvestada ja eelistada jäätmekäitluse korraldamisel. Jäätmetekke vältimise alla loetakse:

- otsest vältimist – mõistlik tarbimine, keskkonda ja ressursse säästev tootmine
- korduskasutust – toote uuesti kasutamine esialgsel otstarbel
- korduskasutuseks ettevalmistamist –remontimine, ümberdisainimine, kontrollimine jne.

Jäätmetekke vältimise võimalused sõltuvad paljudest teguritest nagu majandusolukord, tarbijate teadlikkus, ressursitõhususe ja jäätmetekke vältimise meetmete rakendamise ulatus jne.

Olmejäätmete tekke vältimise edendamisel on peamine roll täita elanikkonnal, kelle teadlikkusest ja tarbimisharjumustest sõltub suuresti nii pakendijäätmete, toidujäätmete kui ka muude olmejäätmete tekkekoguse vähendamine. Elanikkonna teadlikkuse tõstmisel, teabe levitamisel ja jäätmete vältimisele suunatud initsiatiivide toetamisel ning vastavate tingimuste loomisel (nt kasutatud toodete korduskasutuseks tingimuste loomine) on omakorda võtmeroll kohalikul omavalitsusel. Oluline on arvesse võtta, et elanikel ja ettevõtetel peab olema võimalus panustada jäätmetekke vältimisse ja korduskasutusse.

Jäätmetekke vältimisele aitab olulisel määral kaasa teadlikkuse tõstmine, mis on suunatud nii omavalitsuse, ettevõtete kui ka tarbijate/elanikkonna teadlikkuse ja teadmiste suurendamiseks.

Korduskasutuse suurendamiseks on üheks võimaluseks luua jäätmejaamades tingimused, kus inimestel oleks võimalik ära anda kasutatud ja kasutuskõlblikku mööblit, kodumasinaid, kasutatud rõivaid jne.

6.1. Avalikel üritustel jäätmetekke vältimine

Kõikidel avalikel üritustel tuleb rakendada jäätmete liigiti kogumist. Tulenevalt 02.07.2019. a jõustunud Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiivist (EL) 2019/904 teatavate plasttoodete keskkonnamõju vähendamise kohta, on vajalik rakendada meetmeid, millega tagatakse ühekordselt kasutatavate plastist joogitopside (sh nende korkide ja kaante) ja toidupakendite tarbimise pidev vähenemine. Lisaks tuleb avalikel üritustel soosida liigiti jäätmete kogumist, et vältida biolagunevate, pakendijäätmete ja olmejäätmete segunemist. Avalikel üritustel peab toidu ja joogi serveerimiseks kasutama korduskasutatavaid anumaid ja söögiriistu (alates 01.01.2024).

6.2. Mere- ja muude veekogude prügi vältimine

Kuna Põltsamaa vald ei piirne merega, ei käsitleta jäätmekavas eraldi mereprügi vältimise, vähendamise ja koristamise meetmed. Veekogu äärsetel aladel, mida kasutatakse puhke- ja rannaalana, peab selle ranna haldaja korraldama rannaala koristuse ja vältima kogumisvahendite üle täitumist.

6.3. Keskkonnasäästlike lahenduste rakendamine asjade ja teenuste hankimisel

Jäätmetekke vältimisel ja vähendamisel on oluline rakendada ringmajanduse põhimõtteid ja tegevuse elukaare hindamise tegevusi kõikide Põltsamaa valla poolt ostetavate teenuste ja asjade osas, samuti valla õigusaktide tingimuste kujundamisel, mis avaldavad mõju ressursside kasutamisele (nt ehitustegevustes ringmajanduse põhimõtete rakendamise nõudmine).

Keskkonnasäästlikud riigihanked on üheks parimaks võimaluseks hankida parima keskkonnamõjuga teenuseid ja varasid.

Keskkonnasäästliku riigihankena defineeritakse Euroopa Liidus protsessi, mille käigus avalik sektor soetab toote, teenuse või töö, millel on vähendatud keskkonnamõju kogu elutsükli vältel võrreldes seda toote, teenuse või tööga, millel on samasugune primaarne funktsioon.

Keskkonnasäästlike riigihankeid on kolme peamist tüüpi:

Süsteemi tasandi hanked: ostja kasutab riigihanget toote ostmisel lepinguna nii, et tekib toote taas- või korduskasutus. Üheks võimaluseks on osta toode koos kohustusega see tarnijal tagasi võtta ja taaskasutada (ka rent, liising) või soetada toote asemel kasutusteenus.

Tarnija tasandi hanked: hankija kirjeldab hangitava toote või teenuse loomise protsessi nii, et see vastaks ringmajanduse põhimõtetele.

Toote tasandil: hankija kirjeldab hangitava toote/teenuse tehnilised omadused, mis väljendavad selle toote/teenuse keskkonnasäästlikust.

6.4. Jäätmete ladestamise vältimine ja vähendamine

Põltsamaa vallas kogutavate jäätmete käitlemisel on eesmärgiks nende taaskasutusse suunamine suurimas võimalikus mahus. See eesmärk kehtib kõikide jäätmeliikide osas. Jäätmete ladestamise vältimiseks on vajalik tagada järgmiste tegevuste tulemuslikkus:

- tagada jäätmete tekkekohal liigiti kogumine kõrge liigilise ja jäätmematerjalide füüsilise puhtuse osas;
- jäätmetele käitlusteenuste eraldi hankimine, kus on eelistatud jäätmete taaskasutamise toimingute rakendamine. Taaskasutamise toimingud peavad olema otstarbekad, s.t ei tohi tekitada täiendavaid ebamõistlikke keskkonnakoormuseid ega olla jäätmevaldajatele ebamõistlikult kalli hinnaga teenus;
- tugevdada koostööd teiste kohalike omavalitsustega pikaajaliselt toimivate ja vajaminevaid tulemusi tagavate käitluslahenduste arendamisel;
- luua jäätmete alaste tegevuste monitoorimise süsteem;
- luua selged regulatiivsed tingimused ja propageerida biolagunevate jäätmete kohtkompostimise võimalusi;
- teostada süsteemseid teavitustegevusi jäätmete liigiti kogumise kvantiteedi ja kvaliteedi tõstmiseks;
- jätkata suurjäätmete kogumise teostamist ja liita nende jäätmete kogumine korraldatud jäätmeveosse, et tagada tekkekohal üleandmise võimalus;

- jätkata korraldatud jäätmeveo mudeli arendamist;
- jätkata biolagunevate jäätmete äravedu korraldatud jäätmeveo raames järgneval jäätmeveo perioodil;
- jätkata pakendijäätmete kogumist tekkekohal kogumise abil ja laiendada pakendikotiteenust üle kogu valla territooriumi. Segapakendite kogumine avaliku kogumisvõrgustiku raames tuleb viia minimaalseks.

Põltsamaa vallas on ülalkirjeldatud tegevuste planeerimisel ja elluviimisel partneriks MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus.

7. JÄÄTMEHOOLDUSE ARENDAMINE

7.1. Jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise edendamine

Jäätmeseadus määrab Põltsamaa valla ülesandeks korraldada jäätmete liigiti kogumist selliselt, et oleks tagatud nende taaskasutamine võimalikult suures ulatuses. Liigiti kogumise edendamisel on kandvaks eesmärgiks jäätmeseaduse § 136³ lõigetes 1 ja 2 nimetatud olmejäätmete ringlussevõtu sihtarvude täitmine. Kõik taaskasutamise, s.h ringlussevõtu sihtarvud on esitatud peatükis 8 jäätmehoolduse eesmärgid tabelis 8.

Jäätmekava koostamise ajal on võimalik olemasolevate andmete põhjal statistiliselt hinnata, millisel määral on Põltsamaa vald erinevaid jäätmeliike liigiti kogunud. Samas puuduvad andmed, millises mahus ja millisel viisil on Põltsamaa valla jäätmeid reaalselt taaskasutusse suunatud. Liigiti kogumine ei tähenda automaatselt jäätmete taaskasutamist ega ringlusse suunamist.

Liigiti kogumise edendamiseks on vajalik rakendada nõuetekohane kogumislahendus kogu Põltsamaa valla haldusterritooriumil ja kõikide jäätmevaldajate osas, s.t hõlmata korraldatud jäätmeveoga kõik jäätmevaldajad ning teostada regulaarset järelevalvet liigiti kogumise kvaliteedi osas.

Käesoleva jäätmekava perioodil on liigiti kogumise ja taaskasutamise vaates kaks peamist eesmärki:

- 1) biolagunevate jäätmete tekkekohal liigiti kogumise ja kompostimise korraldamine, mis annab määrava mõju olmejäätmete taaskasutamise edendamisele.
- 2) muude olmeliste jäätmeliikide tekkekohal kogumine viisil, mis võimaldab nende jäätmeliikide edasist taaskasutamist ladestamise ja energeetilise kasutuse asemel.

Antud eesmärgi saavutamiseks fikseeriti vajalikud asjakohased tingimused Põltsamaa valla jäätmehoolduseeskirjas ja määrati tingimused jäätmete veole ja käitlemisele. Jäätmematerjalide lokaalse taaskasutamise edendamiseks saab Põltsamaa vald luua valmisoleku võtta valla haldusterritooriumil kasutusse valla biolagunevatest jäätmetest toodetud komposti.

Ettevõtlussektori jäätmete tekke ja käitluse osas, mis ei ole korraldatud jäätmeveoga hõlmatud, on vajalik saada Põltsamaa valla poolne ülevaade järgmises:

- milliseid isikuid milliseid jäätmeid tekitavad;

- miks jäätmed tekkivad (s.t sisendinfo tootmisprotsesside tõhustamise vajaduse analüüsiks);
- kuidas jäätmeid käideldakse;
- kas ja milles saab Põltsamaa vald ettevõtteid toetada nende tegevuste tõhustamiseks jäätmetega seoses;
- jäätmetest tulenevate keskkonnariskide kaardistamine koos riskide maandamise meetmete väljatöötamisega koostöös ettevõtetega;
- millised on muud tegevused ja meetmed, mis toetavad Põltsamaa valla ettevõtluskeskkonna arengut jäätmehoolduse tegevuste aspektist.

Eeltoodud eesmärgi saavutamiseks on otstarbekas kehtestada ettevõtetele jäätmekava nõue. Kava koostamise nõue kehtestamine toimub jäätmeseaduse alusel.

7.2. Korraldatud jäätmeveo rakendamine

Korraldatud jäätmeveoga on vajalik hõlmata kõik need jäätmeliigid, mille kogumine ja käitlemine toimub arusaadavatel tingimustel ning mille edasine käitlemine otseselt toetab Põltsamaa valla eesmärgi olmejäätmete ringlussevõtu sihteesmärkide osas: segaolmejäätmed, paberi ja kartongijäätmed, köögi- ja sööklajajäätmed, aia- ja haljastujajäätmed, pakendijäätmed, tekstiilijäätmed ning suurjäätmed.

Jäätmete liigiti kogumisel peab olema tagatud tegevuse otstarbekus, s.t iga tegevus peab olema majanduslikult otstarbekas, jäätmevaldajale arusaadav ja teostatav ning looma kontrollitavat väärtust jäätmete taaskasutamisel. Vastavat otstarbekust reguleeritakse jäätmehoolduseeskirja tingimustega.

Eesmärgiks on Põltsamaa valla jäätmetekitajate 100%-line hõlmamine jäätmeveoga olmejäätmete osas, mis võimaldab:

- vältida tekkivate jäätmete väärkäitlemist,
- tagada teenuste kvaliteeti ja teenuste kulupõhist hinnastamist,
- tagada andmete haldamist vajalike analüüside ja juhtimisotsuste langetamiseks.

Korraldatud jäätmeveost vabastamine saab toimuda ainult põhjendatud tingimustel vastavalt jäätmeseadusele ja jäätmehoolduseeskirjale.

Lisaks jäätmeveohankele tuleb läbi viia jäätmete käitlusteenuse hange, millega leitakse kogutavatele jäätmetele sobiv käitluslahendus ning tagatakse seeläbi ringlussevõtu sihttarvu saavutamine. Sihttarvu saavutamiseks on võimalik käitlushangetes nõuda eri jäätmeliikide puhul eri tasemel ringlussevõttu. Erinevatele jäätmeliikidele võib hankida erinevad käitluslahendused. Omavalitsus ei hangi pakendijäätmete käitlusteenust, kuna nende käitluse korraldavad taaskasutusorganisatsioonid.

7.3. Jäätmetekitajate teadlikkuse tõstmine

Jäätmekavaga püstitatud eesmärkide elluviimine eeldab elanike kaasamist ja vastavat selgitustööd. Jäätmete tekke vähendamine, jäätmete sorteerimine ja käitlemine tekkekohas sõltub suurel määral elanike valmisolekust jäätmehoolduse reegleid mõista ja rakendada, seeläbi jäätmekäitluses seatud eesmärgi saavutada.

Põltsamaa vald suurendab elanike teadlikust läbi järgmiste tegevuste:

- **üldise jäätmealase teabe edastamine** – hõlmab konkreetne teabe edastamist, mis kirjeldab iga jäätmeliiki ja iga jäätmekäitluse toimingu reegleid. Oluline on teavitada elanikke jäätmekäitluse üldistest põhimõtetest, eri jäätmeliikide iseloomust ja jäätmetele kehtivatest käitlusnõuetest ning nende taaskasutamise positiivsest efektist keskkonnale;
- **elanikkonna teavitamine jäätmehoolduse korraldusest** – hõlmab pidevat ajakohastatud jäätmehooldusalase informatsiooni levitamist veebilehel, sotsiaalkanalites ja vallalehes vähemalt kord kvartalis. Lisaks kajastama jäätmenõustamise alased tegevusi sh jäätmealaste ja tootjavastutusalaste teavituskampaaniate vahendamist omavalitsuse veebilehel ning eeskujuliku jäätmekäitumise tunnustamist. Siinkohal on koostöö nii avaliku sektori kui ka erasektori esindajatega vajalik, et ellu viia ühiseid teavituskampaaniaid ja projekte;
- **jäätmealaste juhendmaterjalide levitamine arvestades seejuures erinevate sihtgruppide vajadustega ja neile suunatud eesmärkidega** – hõlmab pakendijäätmete kogumiskonteinerite asukohtade kohta info levitamine korteriühistutes ja eramajapidamistes, sh pakendite sortimisjuhise tutvustamist elanikele. Oluline on elanike teavitamine ohtlike jäätmete liigiti kogumise võimalustest ja vajalikkusest. Tuleb koostada ja elanike seas levitada juhendmaterjale biojäätmete, sh kompostimise võimaluste ja komposti kasutamise kohta ning paberi ja kartongi liigiti kogumise kohta. Elanikele peab kätte olema saadav info jäätmejaamas üleantavate jäätmeliikide ja hindade kohta;
- **koostöös jäätmekäitlejate ja tootjate ühendustega keskkonna- ja jäätmehooldusalaste infopäevade läbiviimine** – Oluline on omavalitsuse hariduse- ja noorteesutustes regulaarne jäätmete vältimise ja liigiti kogumise infopäevade korraldamine vähemalt kord aastas. Lisaks jäätmete vältimise ja liigiti kogumise kohta informatsiooni levitamine omavalitsuses toimuvatel erinevatel sündmustel.

7.4. Järelevalve korraldus

Järelevalvet jäätmekäitluse üle teostavad järgmised institutsioonid:

- Keskkonnaamet
- Vallavalitsus
- Põllumajandus- ja Toiduamet (teostab järelevalvet loomsete jäätmete käitluse üle).

Järelevalve efektiivne toimimine toetab otseselt jäätmekavaga seatud eesmärkide saavutamist. Selleks peab omavalitsus edendama koostööd teiste järelevalvet teostavate asutustega ning rakendama piisavalt ressursse süsteemse järelevalve läbiviimiseks. Korraldatud jäätmeveo raames on otstarbekas anda osaline järelevalve ülesanne informatsiooni kogumise osas jäätmeveo teostajale, kes omab igapäevast kontakti ja ülevaadet kõikide jäätmeveoga hõlmatud jäätmevaldajate tegevuste osas jäätmete liigiti kogumisel.

Põltsamaa vallas on kasutusel jäätmevaldajate register. Pidevalt ajakohastatud ja korrastatud jäätmevaldajate registri abil on võimalik teostada kontrolli korraldatud jäätmeveoga liitumise üle. Sellest tulenevalt peab jätkuma jäätmevaldajate registri pidamine (haldamine, täiendamine ja uuendamine) ja selle põhjal järelevalve tegemine, sealhulgas ka ettevõtete osas. Lisaks tuleb jätkata järelevalvet korraldatud jäätmeveost vabastuse saanud kinnistute üle ning vajadusel tuleb rikkujaid ka vastutusele võtta ning teha koostööd Keskkonnaametiga.

Oluline on jätkata järelevalvet ehitusjäätmete käitlemise nõuete osas kogu jäätmekava perioodil 2024-2029.

Järelevalve pidev ja efektiivne teostamine aitab ennetada mitmete probleemide väljakujunemist, tekkinud probleemide kiiret lahendamist ja seeläbi ka Põltsamaa valla rahalisi vahendeid ja muid ressursse säästlikumalt kasutada.

Põltsamaa valla eesmärgiks on saavutada käesoleva jäätmekava rakendamise perioodil olukord, kus järelevalve teostamiseks on loodud selge tegevuskava ja toimub hea koostöö kõikide osapooltega. Omavalitsusele on ülalkirjeldatud tegevuste planeerimisel ja elluviimisel partneriks MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus.

7.5. Jäätmehoolduse arendamise rahastamine

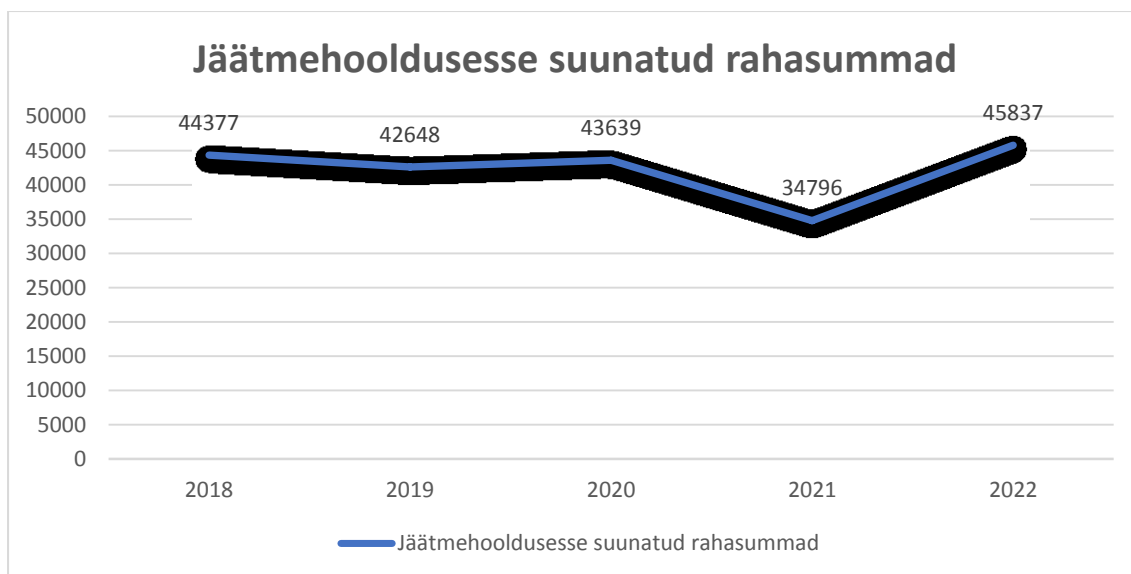
Jäätmehoolduse arendamisel on kolm põhieesmärki:

- jäätmehoolduse süsteemi korrastamine;
- infrastruktuuri arendamine ja haldamine;
- järelevalve ja jäätmehoolduse suunamine.

Tänased peamised rahalised kulutused on seotud jäätmekäitluse infrastruktuuri arendamisega ja jäätmekäitluse igapäevase haldamiskuludega. See hõlmab endas korraldatud jäätmeveo korraldamisest kuni avalike kohtade jäätmekäitlusteenuste pakkumiseni.

Põltsamaa valla jäätmehoolduse arendamine on seni toimunud omavalitsuse eelarvelistest vahenditest ja sihtotstarbelistest tuludest. Lisaks otsitakse jäätmehoolduse arendamiseks riiklike toetusprogrammide kasutamise võimalusi (näiteks Keskkonnainvesteeringute Keskus).

Vastavalt Põltsamaa valla andmetele on kulutused jäätmehoolduse korraldamisele perioodil 2018-2022 varieerunud 34796 EUR/aastas kuni 45837 EUR/aastas (vt joonis 11). Toetuste muutus on tingitud vastaval aastal eesmärgiks võetud tegevuste arendamisest. Eelkõige on siiski vaadeldaval perioodil jäätmehooldusele raha kulutatud korraldatud jäätmeveole ning jäätmejaamas jäätmete vastuvõtmiseks.

Joonis 11. Põltsamaa valla jäätmekäitluse kulutused aastatel 2018-2022 (allikas Põltsamaa vald).

Omavalitsuse võimalused jäätmehooldust arendada ja rahastada on täna kehtiva regulatsiooniga piiratud. Omavalitsusel lasub küll kohustus korraldada jäätmehooldust, kuid rahalisi vahendeid selleks oma eelarves napib ja riigi toetus läbi KIKi toetusmeetmete vajalike tegevuste elluviimiseks ei ole piisav. Seega omavalitsusel puudub sisuliselt jäätmehoolduse arendamiseks rahastusallikas. Jäätmehoolduse paremaks korraldamiseks on üheks võimaluseks luua omavalitsuskeskne jäätmemudel. See hõlmab jäätmevaldajate üle arvestuse pidamist, nendega arveldamist ja nõustamist läbi kohaliku omavalitsuse või vastava KOVide koostöö üksuse. Sellise jäätmemudeli rakendamine võimaldab omavalitsusel kehtestada jäätmevaldajatele jäätmetasu, mis katab omavalitsuse korraldatavate teenuste osutamise ehk jäätmehoolduse kulu.

Keskkonnapoliitika põhimõte „saastaja maksab“ ja „tootja vastutus“ tähendab seda, et jäätmekäitluse kulud maksab kinni tarbija/jäätmetekitaja. Samuti on jäätmeseadusega sätestatud põhimõtted, et jäätmekäitluse kulud kannab jäätmetekitaja.

Omavalitsuse jäätmetasu on võimalik kujundada selliselt, et õigesti liigiti kogutud jäätmete üleandmine on mitu korda odavam segaolmejäätmete üleandmisest ning valesti liigiti kogutud ja liigiti kogumata jäetud jäätmete üleandmine on märgatavalt kallim.

Tasu läbipaistvuse saavutamiseks on oluline kindlalt fikseerida, mida jäätmetasu sisse arvestatakse ja milliseid kulutusi selle eest tehakse. Tasu kogumise ja kasutamise andmed tuleb regulaarselt avalikustada ja hoida need andmed kättesaadavana omavalitsuse veebilehel.

Omavalitsuse jäätmetasu hulka on võimalik arvestada jäätmehooldusega seotud kulud:

- kogumisvahenditega seotud kulu (sh konteinerid, biolagunevad kotid või paberkotid, süvamahutid, kompostird);
- jäätmete veo ja veo ettevalmistamisega seotud kulud (ka kehtiva korra kohaselt), sh jäätmete vedu jäätmejaamadest, avalikest konteineritest ja kogumisringide käigus;
- kogutud jäätmete käitlemise kulu (sh järel sortimine, segaolmejäätmete ladestus või põletus, liigiti kogutud jäätmete ringlussevõtt);

- jäätmekäitluskoha rajamis-, kasutamise-, sulgemise- ja järelhoolduskulud (ka kehtiva korra kohaselt), sh jäätmejaamade, kompostimisväljakute, sorteerimisjaamade, kogumiskohtade rajamine, olemasolevate rajatiste hooldamine, arendamine ja opereerimine;
- korduskasutuslahendustega seotud kulud (sh ringlusmajad);
- administratiivne töö (jäätmevaldajate registri teenus, jäätmevaldajatega arveldamine, liikmemaks),
- teavitus (kampaaniad, üritused, juhendmaterjalide valmistamine ja levitamine),
- järelevalvega kaasnevad kulud (sh valvekaamerad, üleantavate jäätmete kontrollimine),
- muud seotud kulud (nt uuringud, prügikoristus, toetused).

Elektroonikajäätmete ja pakendijäätmete käitlemise puhul maksavad otseselt kulud kinni tootja- ja taaskasutusorganisatsioonid, kaudselt aga ka lõpptarbijad (jäätmekäitluskulud lisatakse toodete hindadele).

Kohalikul tasandil kehtestatud jäätmetasu võimaldab rohkem paindlikkust ja kohalike oludega arvestamist kui riiklikul tasandil kehtestatud jäätmemaks. Kohalik omavalitsus saab jäätmetasu suuruse üle otsustamisel võtta arvesse jäätmete ringlussevõtu eesmärkide saavutamiseks vajaminevaid tegevusi ja investeeringuid.

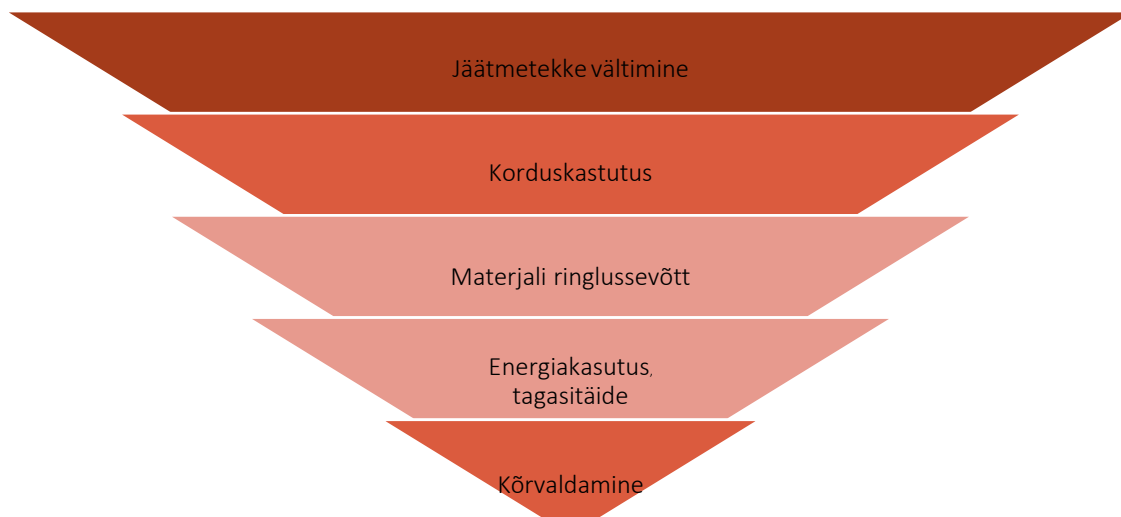
8. JÄÄTMEHOOLDUSE EESMÄRGID

Jäätmehoolduse arendamisel ja tegevuste elluviimisel tuleb lähtuda erinevatest eesmärkidest. Põltsamaa valla jäätmehoolduse valdkonna üldiseks eesmärgiks on suurendada elanikkonna keskkonnateadlikkust, suurendada tekkekohal liigiti kogumist ning muuta seeläbi jäätmete nõuetekohane haldamine jäätmevaldajate igapäevaelu loomulikuks osaks. Tõhustada jäätmekorraldust, sealhulgas järelevalvet ning toetada ringmajanduse põhimõtete rakendamist.

Eeltoodust tulenevalt on Põltsamaa valla jäätmehoolduse korraldamisel eesmärkideks:

- **jäätmetekke vältimise tegevuste edendamine**
- **jäätmeveoga jäätmevaldajate hõlmatuse tagamine**
- **jäätmete liigiti kogumise mahu ja kvaliteedi tõstmine**
- **jäätmete kordus- ja taaskasutamise suurendamine**
- **jäätmetest tuleneva keskkonnariski vähendamine**
- **toimiv järelevalve, andmete korrektsus ja koostöö kõikide seotud osapooltega**

Jäätmete käitlemisel prioritseeritakse jäätmehierarhia väärtusi:

Jäätmete taaskasutamisele seavad selged eesmärgid jäätmeseadusest, riigi jäätmekavast, jäätmete raamdirektiivist ning ringmajanduse paketist tulenevad sihtmäärad.

Eesti on võtnud eesmärgiks suunata 2025. aastaks ringlusesse 55% kodumajapidamistest pärinevatest paberi-, metalli-, plasti- ja klaasijäätmetest, biolagunevatest jäätmetest ning muudest liigiti kogutud kodumajapidamisest ja muudest allikatest pärinevatest jäätmetest. Sihteesmärgid on täpsemalt esitatud järgnevas tabelis 8.

Tabel 8. Jäätmete taaskasutamise riiklikud eesmärgid

	Baastase 2020	Eesmärk 2025	Eesmärk 2030
Olmejäätmete ringlussevõtumäär olmejäätmete kogumassist	50%	55%	60%
Pakendijäätmete ringlussevõtu osakaal pakendijäätmete kogumassist	60%	65%	70%
Biolagunevate jäätmete ringlussevõtu osakaal olmejäätmete kogumassist	13%		
Biolagunevate jäätmete osakaal ladestatavates olmejäätmete kogumassist	20%		
Ehitus- ja lammutusjäätmete taaskasutuse osakaal nende jäätmete kogumassist	70%		
Elektroonikaromude kogumise osakaal kolmel eelneval aastal turule lastud elektri- ja elektroonikaseadmete kogumassist	65%		
Kantavate patarei ja akujäätmete kogumise osakaal jäätmete kogumassist	45%		

Täiendavad sihteesmärgid

2025. aastast ühtlustatakse Euroopa Liidus olmejäätmete ringlussevõtu arvestamise põhimõtted. Ringlusse võetaks loetakse ainult need jäätmed, mis peale ümbertöötamist ei ole

enam jäätmed, vaid uus materjal või ese. Lisaks peab selgelt eristama ringlusse võetud materjalidest olme- ja pakendijäätmetena kogutud jäätmed.

2027. aastast ei arvestata ringlussevõtu sihtarvude hulka neid biolagunevaid jäätmeid, mis on muu olmejäätme hulgast välja sorditud, vaid üksnes tekkekohas liigiti kogutud biolagunevad jäätmed.

2030. aastast alates piiratakse direktiiviga 2018/850 kõikide nende jäätmete prügilatesse ladestamist, mis sobivad ringlussevõtuks ja energiana kasutamiseks.

2035. aastaks on seatud eesmärk viia ladestatavate olmejäätmete osakaal 10%-ni.

Põltsamaa valla ülesanded sihteesmärkide saavutamisel

Jäätmeseadusega on fikseeritud selgelt kohaliku omavalitsuse eesmärgid ja seega ülesanded jäätmete käitlemise tulemuslikkuse osas, mis kehtivad ka Põltsamaa vallale:

- kohaliku omavalitsuse üksus korraldab jäätmete liigiti kogumist, et võimaldada nende korduskasutuseks ettevalmistamist, ringlussevõttu või muud taaskasutamist võimalikult suures ulatuses.
- kohaliku omavalitsuse üksus korraldab korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmete taaskasutamise või kõrvaldamise. Kohaliku omavalitsuse üksus võib korraldada ka muude jäätmete taaskasutamist või kõrvaldamist.
- korraldatud jäätmeveoga hõlmatud jäätmeliikide taaskasutamise puhul on eesmärgiks täita olmejäätmete ringlussevõtu sihtarve alljärgnevalt:
  - ✓ segaolmejäätmed: suunata energeetilisse taaskasutusse või rakendada materjalina ringlusesse võtmise toiming vähemalt 80% mahus;
  - ✓ paber- ja kartongijäätmed: suunata materjalina ringlusesse vähemalt 80% mahust;
  - ✓ klaaspakendid: suunata materjalina ringlusesse vähemalt 80% mahust;
  - ✓ biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed: suunata materjalina ringlusesse vähemalt 70% mahust;
  - ✓ biolagunevad aia- ja haljastujäätmed: suunata materjalina ringlusesse vähemalt 70% mahust.
- Samuti on eesmärgiks soosida ehitus- ja lammutusjäätmete ringlussevõttu. Siinkohal saab omavalitus kaasa rääkida keskkonnalubade menetlusel.

Omavalitsuse ülesandeks on luua eeldusi ja rakendada tegevusi, mis suurendavad jäätmete liigiti kogumist ja taaskasutamist. Jäätmetekke vähendamise ja korduskasutuse suurendamise eesmärkide kõrval on tekkinud jäätmete maksimaalses mahus liigiti kogumine peamine instrument, millega saab suurendada olmejäätmete ringlussevõtu taset. Tegevuste esmane fookus peab olema biolagunevate jäätmete osas, millede sattumine teiste jäätmeliikide hulka kahjustab nende kvaliteeti ja seeläbi vähendab nende ringlussevõtmise võimalusi. Jäätmehoolduse arendamisel on eraldiseisvaks eesmärgiks valdkonnas koostöö edendamine teiste kohalike omavalitsustega, mis võimaldab rakendada nii planeerimise kui korraldamise tegevustes mastaabiefekti ja unifitseerida reegleid. Antud eesmärgi realiseerimiseks on Põltsamaa vald liitunud kohalike omavalitsuste jäätmehoolduse koostööorganisatsiooniga MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus, mille tegevused on suunatud kohalike omavalitsuste keskse jäätmehoolduse terviklahenduse rakendamisele viisil, mis tagab Põltsamaa vallale strateegiliselt juhitud tegevused vallale sobilike väärtuste loomisel jäätmehoolduse valdkonnas.

Kokkuvõtvalt on Põltsamaa valla eesmärgiks tagada omavalitsuse territooriumil toimuvate jäätmekäitluse alaste tegevuste läbipaistvus, põhjendatus, kontrollitavus, keskkonnaohutus ning vastavus valla arengueesmärkidega ja kooskõla riiklike sihteesmärkidega, rakendades selleks asjakohaseid meetmeid.

Jäätmete liigiti kogumise ja sortimise arendamise võimalused

Biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed (20 01 08) - tuleb soosida kohustuslikule kogumisele üleminekut kõikidel tekkekohtadel (tähtaeg 01.01.2024).

Biolagunevad aia- ja haljastujajäätmed (20 02 01) – eesmärgiks on saavutada käesoleva jäätmekava rakendamise perioodil olukord, kus biolagunevate jäätmete liigiti kogumisega on hõlmatud kõik jäätmevaldajad ning soodustatud on tekkekohal kompostimise rakendamine vastavalt nõuetele.

Paber ja kartongi (20 01 01) - kogumisel on oluline tagada nende jäätmete liigiti kogumine tekkekoha lähedal ning suunata taaskasutusse. Vanapaberi ja kartongi kogumise lahendus oleks nende jäätmete kogumise jätkamine korraldatud jäätmeveo raames. Vanapaberi üleandmine elanikele tuleb muuta mugavamaks, võimaldades näiteks eramajade elanikele vanapaberi kogumiskotiteenust. Vanapaberi ja kartongi kogumine tuleks ühildada paber- ja kartongpakendite kogumisega.

Klaas (20 01 02), puit (20 01 38), plastid (20 01 39) ja metallid (20 01 40) - tuleb jätkuvalt soosida liigiti kogumist tekkekohas ning jätkata vastu võtmist Põltsamaa jäätmejaamas.

Paber- ja kartongpakendid (15 01 01), plastpakendid (15 01 02), puitpakendid (15 01 03), metallpakendid (15 01 04), komposiitpakendid (15 01 05), klaaspakendid (15 01 07), tekstiilpakendid (15 01 09) ja muud jäätmeseaduse §-s 7 esitatud olmejäätmete mõistele vastavad pakendid – tuleb soosida koostööd MTÜ-ga Eesti Taaskasutusorganisatsioon, Tootjavastutusorganisatsioon OÜ-ga, Eesti pakendiringlus OÜ-ga ja Eesti Pandipakend AS-ga pakendijäätmete tekkekohal liigiti kogumiseks ja korraldatud jäätmeveo raames ära vedu. Lisaks tuleb teostada pidevat teavitustööd pakendijäätmete liigiti kogumise vajaduse ja reeglite osas kaasates samuti eelnimetatud organisatsioone.

Avalikud pakendikonteinerid peaksid asuma seal, kus elanik kui jäätmetekitaja käib – eelkõige kaupluste vahetusläheduses ja külakeskustes. Samuti tuleb pakendijäätmete kogumist soosida turismiettevõtetes, puhkeasutustes ja ettevõtetes.

Tekstiil (20 01 10, 20 01 11) – Tekstiilijäätmete liigiti kogumine on kohustuslik, kuid nende ringlussevõtu tehnoloogiad ja võimekus on alles arenemas. Seetõttu on esmatähtis tekstiilijäätmete teket üldse vältida. Kohaliku omavalitsuse üksusel on kohustus korraldada tekstiilijäätmete liigiti kogumine hiljemalt 1. jaanuariks 2025. Tekstiilijäätmete liigiti kogumise tagamiseks on need jäätmed liidetud korraldatud jäätmeveosse kogumisringide kaudu ning lisaks tuleb soosida nende jäätmete üleandmist jäätmejaamas.

Suurjäätmed (20 03 07) ja ehitus- ja lammutusjäätmed (jaotise 17-koodiga jäätmed⁸) – tuleb jätkuvalt soosida üleandmist jäätmejaamas ning korraldatud jäätmeveo raames. Samuti tuleb soosida ehitusjäätmete (17-koodiga) liigiti vastuvõttu jäätmejaamas.

Probleemtoodete jäätmed (20 01 21*, 20 01 23*, 20 01 34, 20 01 35*, 20 01 36) ja ohtlikud jäätmed (15 01 10*, 20 01*) - tuleb tagada probleemtoodete ja ohtlike jäätmete kogumise jätkamist jäätmejaamas ning käitlemise alase informatsiooni püsiv edastamine omavalitsuse elanikele.

Tabel 9. Jäätmete liigiti kogumise arendamine tähtaegade kaupa

Jäätmekood	Jäätmeliik	Hetkeolukord, arendamine ja tähtaeg
20 03 01	Segaolmejäätmed	Kogutakse korraldatud jäätmeveo raames alates 2008. aastast. Jätkatakse korraldatud jäätmeveoga kogumist.
20 01 01	Vanapaber ja kartong	Kogutakse liigiti avalike kogumiskonteineritega 2006. aastast. Korraldatud jäätmeveoga liidetud 2020. aastast.
15 01	Pakendid	Kogutakse liigiti avalike kogumiskonteineritega 2005. aastast, alates 2020. aastast korraldatud jäätmeveo raames lisateenusena ning alates 2023. suvest kõigile kohustuslik konteineri või pakendikotiteenuse näol.
20 01 08	Biolagunevad köögi- ja sööklajajäätmed	Kogumine liidetud korraldatud jäätmeveoga 2020. aastal. Kohtkompostimise soodustamine, kus see on võimalik.
20 02 01	Biolagunevad aia- ja haljastujäätmed	Kogutakse liigiti alates 2007. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.
20 02 02; 20 02 03	Bioloogiliselt mittelagunevad aia- ja haljastujäätmed	Kogutakse liigiti alates 2016. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.
20 01 39	Plastid	Kogutakse liigiti alates 2015. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.
20 01 40	Metallid	Kogutakse liigiti alates 2015. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.
20 01 02	Klaas	Kogutakse liigiti alates 2015. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.
17 02 02	Aknaklaas	Kogutakse liigiti alates 2015. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.
20 01 38	Puit	Kogutakse liigiti alates 2007. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.
20 01 10; 20 01 11	Rõivad ja tekstiil	Kogutakse liigiti alates 2016. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.
20 03 07	Suurjäätmed	Kogutakse liigiti alates 2007. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.

200123*; 200135*; 200136	Elektri- ja elektroonikajäätmed	Kogutakse liigiti alates 2007. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.
*	Ohtlikud jäätmed	Ohtlike jäätmete liigiti kogumist alustati 2005. aastal Puurmani ohtlike jäätmete kogumiskonteineri kaudu. Kogumisvõrgustikku on laiendatud 2007. aastal Põltsamaa jäätmejaama kaudu.
16 01 03*	Vanarehvid	Kogutakse liigiti alates 2007. aastast Põltsamaa jäätmejaama kaudu.

8.1. Jäätmehoolduse korraldamise pikaajaline planeerimine

- Koostöö teiste omavalitsuste ja riigiasutustega keskkonna järelevalve tõhustamiseks.
- Elanikkonna pidev teavitamine jäätmehoolduse korraldusest ja korraldatud olmejäätmeveo vajaduse selgitamine ja kohustuse täitmise jälgimine.
- Jäätmealaste juhendmaterjalide väljaandmine, arvestades seejuures erinevate sihtgruppide vajadustega ja neile suunatud eesmärkidega.
- Korraldatud jäätmeveo korraldamine.
- Jäätmehooldust reguleerivate õigusaktide ajakohastamine.

Tegevused:

- jäätmealaste artiklite avaldamine vallalehes ja valla veebilehel;
- jäätmealaste juhendmaterjalide väljaandmine ja levitamine;
- elanike käitumisharjumusi ja rahulolu käsitleva uuringu tegemine;
- korraldatud jäätmeveo hangete läbiviimine segaolmejäätmete, biojäätmete, paberi ja kartongi, plasti-, klaasi-, tekstiili- ja suurjäätmete kogumiseks ja veoks;
- jäätmekava ja jäätmehoolduseeskirja ajakohastamine.

8.2. Jäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise suurendamine

- Ohtlike ja elektroonikajäätmete kogumise jätkamine.
- Pakendijäätmete kogumisvõrgustiku ülevaatamine.
- Kodumajapidamistes tekkinud ohtlike jäätmete kogumisringide ja/või eterniidijäätmete kogumise korraldamine.
- Biologunevate jäätmete kompostimise propageerimine tekkekohal.
- Suurjäätmete ja tekstiilijäätmete liigiti kogumise ja taaskasutamise propageerimine korraldatud jäätmeveo raames.
- Korduskasutamise suurendamine läbi jäätmejaama.

Tegevused:

- ohtlike jäätmete ja elektroonikaromude vastuvõtmise tagamine Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani jäätmekogumispunktis;
- ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine;
- eterniidijäätmete kogumise korraldamine;
- elektroonikajäätmete kogumisringide korraldamine;

- suurjätmete ja tekstiilijätmete kogumisringide korraldamine korraldatud jäätmeveo raames;
- avalike kogumispunktide võrgustiku optimaalse tiheduse väljaselgitamine ja taaskasutusorganisatsioonidega sõlmitud lepingute ülevaatamine;
- pakendikotiteenuse laiendamine kogu valla ulatuses;
- valla haljasaladelt kogutavate aia- ja haljastujätmete kompostimine;
- suurjätmete ja tekstiilijätmete üleandmise tagamine korraldatud jäätmeveo raames, lisaks Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani kogumispunktis;
- jäätmejaama laiendamine ringmajanduse otstarbel;
- luua mugavad lahendused kasutuselt kõrvale jäänud eseme taaskasutusse suunamiseks;
- vastavalt vajadusele jäätmejaama taristu või inventari uuendamine.

8.3. Ehitus- ja lammutusjätmete taaskasutamine

- Propageerida korduvkasutatavate ja vähem ohtlikke aineid sisaldavate materjalide kasutamise propageerimine ehitustegevuses.
- Maastikupilti kahjustava ja kasutusest väljalangenud või lagununud ehitise lammutamise ja sellest tekkinud jätmete käitlemis, sealhulgas taaskasutuse ja ringlussevõtu soodustamise ja maa-ala koristamise propageerimine.
- Puidujätmete taaskasutamise edendamine soojusenergia tootmiseks.
- Tavajätmetest ehitus- ja lammutusjätmete käitlemisel jätmete taaskasutamise eelistamine jätmete kõrvaldamisele.

Tegevused:

- maastikupilti kahjustavate ehitiste lammutamisele kaasaaitamine (nõustamine, vajalike lubade menetlemine jmt);
- ehitus- ja lammutusjätmete käitluse kontrollimine.

8.4. Järelevalvesüsteemi tõhustamine

- Korraldatud jäätmeveoga mitteliitunud ning vastavat kohustust mitteomavate jäätmevaldajate järelevalve teostamine.
- Järelevalvet aitab efektiivsemaks muuta ka koostöö tegemine keskkonnaameti ja naaberomavalitsustega rikkumiste info vahetamiseks järelevalve efektiivsemaks muutmiseks.
- Jäätmevaldajate registri ajakohastamine.
- Ebaseaduslike prügi mahapaneku kohtade kaardistamine, likvideerimine ja vajadusel kaamerate paigaldamine.

Tegevused:

- järelevalvealane koostöö keskkonnaameti ja naaberomavalitsustega;
- järjepidev järelevalve jäätmekäitlusele seatud nõuete täitmise üle;
- jäätmevaldajate registri arendamine ning registriandmete pidev ajakohastamine;
- ebaseaduslike prügi mahapaneku kohtade likvideerimine ja vajadusel kaamerate paigaldamine kohtadesse, kuhu tihti ladustatakse ebaseaduslikult prügi.

8.5. Koostööpartneri ülesanded

Jäätmehoolduse korraldamine regionaalsel tasandil korraldatakse koostöös koostööpartneri liikmetest kohalike omavalitsustega. Selleks on Põltsamaa vald koostööpartnerile

delegeerinud järgmised jäätmeseadusest tulenevad Põltsamaa valla jäätmehooldusalased ülesanded:

- viia läbi korraldatud jäätmeveo teenuste kontsessiooni (edaspidi hanke) ning sõlmib hanke võitnud jäätmevedajaga lepingu;
- esindada liikmeid suhtluses partneritega, regulaatoritega jm kolmandate isikutega nii riigisisest kui piiriüleselt;
- osutada jäätmehoolduse alaseid konsultatsioone ja korraldab koolitusi;
- korraldada jäätmehoolduse valdkonna dokumentatsioonide, riigihangete, projektide, rahastustaotluste koostamist ning elluviimist;
- osutada liikmetele arendus- ja investeerimisprojektide analüüse;
- osaleda jäätmevaldajate registri arendustöödel (edaspidi register), tagab registri töö;
- vajadusel töödelda vedajapoolseid registriandmeid;
- valmistada ette jäätmealaste õigusaktide eelnõud.

9. JÄÄTMEKAVA RAKENDAMISE MÕJU KESKKONNALE

Käesoleva jäätmekavaga seotud eesmärgid ning nende täitmiseks toodud tegevuste eesmärk on eelkõige tervikliku jäätmekäitlussüsteemi loomine, mille juures peab arvestama ka keskkonna- ja terviseaspekte. Suuremat tähelepanu pööratakse uute tingimuste seadmisele jäätmete tekkekohal kogumisele ja kogutud jäätmete taaskasutamise toimingutele. Eesmärgiks on vältida Põltsamaa valla huve kahjustavate jäätmekäitlustegevuste rakendamist ja vähendada negatiivseid keskkonnamõjusid.

Jäätmekavaga planeeritavad tegevused seisnevad peamiselt jäätmete kogumise korraldamises ning liigiti kogumise tõhustamises. Jäätmekäitluse arengut planeeritakse lähtudes jäätmehierarhiast koos otstarbekuse põhimõttega. Seega olenemata võimalikest jäätmekäitluse alternatiividest, tuleb igal juhul jätkata ja edendada jäätmete liigiti kogumist parimal võimalikul viisil. See aitab kaasa jäätmete lõppkäitlemise keskkonnamõjude vähendamisele, samuti väheneb taastumatute loodusvarade kasutamine ja sellest tingitud keskkonnamõjud.

Jäätmete tekke, kogumise ja käitlemise keskkonnamõju

Kõige suuremat mõju keskkonnale avaldavad jäätmete kogused, mida viiakse otseselt keskkonda s.t ebaseaduslikult kõrvaldatud ja ladestatud jäätmed. Ebaseaduslik tegevus on võimalik eelkõige tulenevalt sellest, et:

- kõik jäätmevaldajad ei ole korraldatud jäätmeveoga hõlmatud.
- järelevalve korraldus on ebapiisav.

Jäätmetest tuleneva keskkonnamõjude vältimisel on oluline roll inimeste teadlikkusel ja jäätmete tekkekohal liigiti kogumise vajalikkuse mõistmisel. Mida rohkem jäätmeid tekkekohal koguda ja nõuetekohasele käitlejale üle anda, seda suurem on jäätmete taaskasutus ja seda väiksem on negatiivne keskkonnamõju. Sellise tegevusega on võimalik kokku hoida tarbitavaid ressursse ja vältida ohtlike ainete keskkonda sattumist.

Olmejäätmete ja biolagunevate jäätmete puhul mõjutavad keskkonda lõhnaäiringud, kogumisvahendite nõrgvesi, näriliste ja lindude levik. Selle tõkestamiseks on vajalik tagada regulaarne jäätmevedu, nõuetele vastavate kogumisvahendite kasutamine ja nende sobiv paigutus.

Põltsamaa valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmetest ja nende kogumisest tulenevate negatiivsete mõjude maandamiseks/vähendamiseks.

Jäätmeveo keskkonnamõju

Jäätmeveo peamiseks keskkonnamõjuks on jäätmeveomasinate tekitavad heitgaasid, müra ja lõhnaäiringud ning jäätmeveo käigus jäätmete sattumine keskkonda. Jäätmeveo halb korraldatus nt ebaregulaarne mahutite tühjendamine võib tekitada häiringuid, mida saab vältida. Korraldatud jäätmeveo rakendamise tingimused tagavad, et Põltsamaa vallas teenindab olmelist jäätmevoogu kindlal ajahetkel üks jäätmevedaja, kelle kasutuses on tehniliselt sobilik masinapark ning logistika on korraldatud säästvalt.

Olmejäätmete veo kõrval, mille tingimused on reguleeritud, on oluliseks ja sageli kontrollimatuks keskkonnamõju tekitajaks korraldatud jäätmeveoga hõlmamata jäätmete veo teostamine. Nn vabaturu jäätmete teenindamisel osaleb suur hulk jäätmekäitlejaid, kes väga sageli ei kasuta selleks parimat võimalikku tehnikat ja kelle esmaseks eesmärgiks ei ole keskkonnanohiu tagamine. Eeltoodu kinnitab selget vajadust luua reeglid nn vabaturu jäätmete veole ja käitlemisele ning rakendada tegevuste kontrollimiseks ja mõju hindamiseks järelevalvemeetmeid.

Põltsamaa valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmete vedamisel parima võimaliku lahenduse rakendamist, mis maandavad/vähendavad veoga tekkivaid negatiivseid keskkonnamõjusid.

Jäätmete kõrvaldamise keskkonnamõju

Jäätmete kõrvaldamine on nende ladestamine prügilasse, põletamine ilma energiakasutusega või muu samaväärne toiming, mis ei ole taaskasutamine. Jäätmete kõrvaldamisega kaasnevaid keskkonnamõjusid maandavad kõrvaldamiskäitistele kehtivad nõuded. Tekkida võivate mõjude maandamise meetmeks, mida Põltsamaa vald kasutab, on jäätmete tekkekohal liigiti kogumine, mis vähendab kõrvaldamisse suunatavate jäätmete mahtu ja nende ohtlikkust.

Põltsamaa valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmete kõrvaldamise osakaalu vähendamiseks ja seeläbi negatiivsete keskkonnamõjude tekke vähendamiseks.

Jäätmete taaskasutamise keskkonnamõju

Kõik jäätmetega tehtavad toimingud kasutavad ressursse ja tekitavad keskkonnamõjusid. Jäätmete käitlemine nende taaskasutamiseks ettevalmistamisel või taaskasutamisel peab toimuma parima võimaliku tehnoloogia abil, mis tagab tegevuste läbipaistvuse, mõõdetavuse ja juhitavuse. Teatud juhtudel võib jäätmete kõrvaldamine tuua kaasa väiksema või paremini maandatava keskkonnamõju kui jäätmete ebaefektiivsel viisil käitlemine. Jäätmete käitlemise erinevate toimingute keskkonnamõjud ei ole Eestis veel ringmajanduslike hindamismudelite alusel analüüsitud, mistõttu on omavalitsusele oluline ise hinnata valla jäätmete käitlusega kaasnevaid mõjusid.

Põltsamaa valla jäätmekava näeb ette eesmärgid ja tegevused jäätmete taaskasutamise, tervikuna aga kogu jäätmehoolduse korraldamise lahenduse osas monitoorimissüsteemi rakendamise, mis võimaldab edaspidi adekvaatselt hinnata iga tegevusega kaasnevaid keskkonnamõjusid.

Tulenevalt jäätmete taaskasutamise eesmärkidest, ringmajandusliku majandusmudeli arendamise vältimatusest ning keskkonnanohiu edendamisest, on Põltsamaa valla jäätmehoolduse arendamisel nn katuseesmärgiks keskkonnahoidlikule ja süsinikuneutraalsele

jäätmehoolduse korraldamise mudelile ülemineku teostamine nii käesoleva jäätmekava kui järgnevate jäätmekavade alusel.

LISA 1 TEGEVUSKAVA EESMÄRKIDE REALISEERIMISEKS

<i>Nr</i>	<i>Tegevuse projekti nimi</i>	<i>Teostamise aeg</i>	<i>Teostaja, rahastusallikas</i>
1	ELANIKKONNA KESKKONNATEADLIKKUSE TÕSTMINE		
1.1	Jäätmehooldusalaste artiklite avaldamine valla veebilehel, ajalehes ja muudes meediakanalites	2024-2029	KOV, EJHK
1.2	Valla veebilehe pidev kaasajastamine jäätmealase teabe osas	2024-2029	KOV, EJHK
1.3	Teadlikkuse tõstmiseks erinevate juhendmaterjalide, voldikute koostamine ja levitamine	2024-2029	KOV, EJHK, KIK
2	OHTLIKE JÄÄTMETE KOGUMINE		
2.1	Ohtlike jäätmete vastuvõtmise tagamine Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani jäätmepunktis	2024-2029	KOV
2.2	Vastavalt vajadusele ohtlike jäätmete kogumisringide korraldamine	Vastavalt toetusmeetme saamisele	KOV, EJHK, KIK
2.3	Elektri- ja elektroonikajäätmete vastuvõtmise tagamine Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani jäätmepunktis	2024-2029	KOV, EES-Ringlus, Eesti Elektroonikaromu
2.4	Eterniidi tasuta või soodsa vastuvõtu korraldamine ning selleks võimalike toetusmeetmete leidmine	Vastavalt toetusmeetme saamisele	KOV, EJHK, KIK
3	MUUDE TAASKASUTATAVATE JÄÄTMETE KOGUMINE		
3.1	Pakendite kogumissüsteemi optimeerimine, pakendikotiteenuse laiendamine kogu valla territooriumil	2024-2029	KOV, ETO, EPR, TVO
3.2	Propageerida biolagunevate jäätmete kohtkompostimise võimalusi	2024-2029	KOV, EJHK,
3.3	Liigiti kogutavate jäätmete vastuvõtmise tagamine Põltsamaa jäätmejaamas ja Puurmani kogumispunktis	2024-2029	KOV
3.4	Ehitus- ja lammutustegevuse reglementeerimine tegevuste keskkonnamõjude vähendamiseks ja tekkivate jäätmete nõuetekohase käitlemise	Pidev	KOV

	tagamiseks		
3.5	Korduskasutuse arendamine läbi jäätmejaama, ringmajandus mudeli loomine jäätmejaama juurde	Vastavalt toetusmeetme saamisele	KOV, EJHK, KIK
4	KORRALDATUD OLMEJÄÄTMEVEDU		
4.1	Korraldatud jäätmeveo hangete läbiviimine	Vastavalt hanke perioodile	EJHK
5	JÄÄTMEHOOLDUSE KORRALDUS JA JÄRELEVALVE		
5.1	Jäätmevaldajate registri abil jäätmevaldajate hõlmatuse ja liigiti kogumise nõuete täitmise järjepideva kontrolli teostamine. Vajadusel täiendava tarkvara kasutusele võtmine.	Pidev	KOV, EJHK
5.2	Jäätmehoolduseeskirja ajakohasena hoidmine, vajadusel uue jäätmehoolduseeskirja koostamine ja vastuvõtmine	Pidev	KOV, EJHK
5.3	Jäätmekava regulaarne ülevaatamine ja täiendamine	Pidev	KOV, EJHK
5.4	Koostöö naaberomavalitsustega jäätmete kogumise ja käitlemise osas ühtsete reeglite ja lahenduste rakendamisel (piiriülene koostöö tegevuste efektiivsuse suurendamise eesmärgil).	Pidev	KOV, EJHK

Lühendid:

KOV – kohalik omavalitsus

EJHK – MTÜ Eesti Jäätmehoolduskeskus

KIK – SA Keskkonnainvesteeringute Keskus

ETO – Eesti Taaskasutusorganisatsioon

TVO – tootjavastutusorganisatsioon

EPR – MTÜ Eesti Pakendiringlus